

Årsrapport 2020

Innhold

01. Direktøren har ordet	4
Et omstillingens år	5
02. Om HL-senteret	8
Forskning	9
Dokumentasjon	12
Undervisning	14
DEMBRA	18
Utstillinger, tilbygg og oppgradering	21
Kommunikasjon og arrangementer	26
Administrasjon	30
03. Styrets beretning	32
Styrets sammensetning	34
Økonomi	36
Personal	37
Viktige saker	38
04. Årsregnskap og balanse	41
Revisors beretning	52
05. Publikasjoner	53
06. Foredrag	57
07. HL-senterets ansatte	60

Bilde, forside: Donaus skipsklokke, her avbildet utenfor Villa Grande. Lyden av skipsklokken skal brukes i et kunstverk av Camille Norment i tilbygget MINO, som åpner høsten 2021.

01

Direktøren har ordet

Et omstillingens år

Hvem kunne forutse at årets ord i 2021 skulle bli «koronaen»? Året 2020 ble for HL-senteret, som for hele Norge, et år preget av pandemi og nedstenging. Men sett i tilbakeblikk ble virksomheten vår også et år preget av kreativ omstilling, framgang og nytenkning.

Året startet med besøk av statsminister Erna Solberg, som kom til HL-senteret i forkant av hennes avreise til den internasjonale 75-årsmarkeringen av frigjøringen av leirene Auschwitz-Birkenau. På HL-senteret møtte statsministeren representanter fra flere generasjoner norske jøder og rom og samtalte med alle og gikk rundt i utstillingen med noen av de frammøtte. Under den nasjonale markeringen av Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar på Akerhuskaia i Oslo deltok flere hundre mennesker, på tross av regn og kuldegrader. Den internasjonale Holocaustdagen har gjennom årene blitt en viktig merkedag som mange ønsker å delta på.

Benjaminprisen ble dette året tildelt Alvimhaugen barneskole i Sarpsborg for skolens imponerende innsats mot diskriminering og rasisme. Prisen ble utdelt av kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande.

En ny hverdag

Den suksessrike foredrags- og samtaleserien på Litteraturhuset, «Gjensyn med andre verdenskrig», i samarbeid med UiT Norges arktiske universitet

Statsminister Erna Solberg og Harriet Altmann i Auschwitz-rommet i Holocaust-utstillingen, HL-senteret 24. januar 2020.

og Eckbos Legat, ble videreført fra 2019 og startet opp med en fullsatt sal i midten av februar. På seriens andre arrangement, torsdag 12. mars, ble verden brått en helt annen. Koronapandemien nådde Norge, arrangementer og skolebesøk og alle andre besøk ble avlyst eller utsatt. HL-senteret stengte dørene for publikum. Det var en overraskende dag, men nødvendig – også HL-senteret tok sin del av smitteverndugnaden. Den nye hverdagen ble raskt en annen, med hjemmekontor og periodevis stengte skoler og barnehager og reduserte fritids-tilbud. Midt i dette krevende kaoset viste HL-senterets ansatte

en imponerende omstillingsevne og kreativitet. Nye digitale skoletilbud ble utviklet, og mange aktiviteter og ulike arrangementer ble i all hovedsak gjennomført digitalt. HL-senteret opplevde en stor økning i digitalt publikum og har gjennom året nådd ut bredt på tross av stengte dører.

Framgang på tross av motstand

2020 var også det året HL-senteret fikk et nytt tilskudd i Norges dokumentariv – den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register – med det verdifulle arkivet etter Robert Savosnick. Dermed har

Litteraturhuset torsdag 12. mars handlet - en samtale om felttoget 1940 i samme stund som Norge stengte ned.

HL-senteret to arkivsamlinger i Norges dokumentarv og UNESCOs Memory of the World-register, der Ruth Maiers arkiv ble innlemmet i 2014. I november ble Ruth Maiers dagbøker og arkiv lagt ut elektronisk på Digitalarkivet, på samme dag som hun ville ha fylt 100 år. Hennes enestående dagbøker og arkiver er dermed tilgjengelig for hele verden med noen tastetrykk.

Byggeprosessen av det nye tilbygget MINO, som skal huse midlertidige samtidststillinger, forløp som planlagt, med Statsbygg som byggherre og OBAS som entreprenør. HL-senterets ansatte har nedlagt et stort arbeid med den kommende åpningsutstillingen om hverdagsrasisme og med andre nødvendige tilpasningsprosesser når gammelt og nytt bygg skal knyttes sammen. Alle ved senteret gleder seg til åpningen høsten 2021.

Vanlig og uvanlig drift

Innen alle våre områder – forskning, formidling og dokumentasjon – pågikk arbeidet ufortrødent, som denne årsrapporten viser. Selv om fysiske møter – fagseminarer, konferanser, foredrag og samtaler overfor allmennheten – måtte kanselleres, ble de stort sett gjennomført i nye formater, i redusert form eller digitalt.

Av mange faglige aktiviteter som kunne framheves, kan nevnes at HL-senteret ble vist tillit til å utvikle en ny holdningsundersøkelse om etniske og religiøse

minoriteter i Norge, på oppdrag fra regjeringen. Dette vil bli den tredje kartleggingen av antisemitisme og muslimfiendtlighet i landet og vil la oss følge utviklingen i befolkningens holdninger i perioden 2011-21. Arbeidet med undersøkelsen ble satt i gang i slutten av november og vil pågå ut neste år.

HL-senteret var i 2020 delvis åpent og delvis stengt for publikum. Det var av og på, som for alle andre tilsvarende sentre og museer. Og i november måtte HL-senteret på nytt stenge totalt. Men like fullt – vår undervisningsvirksomhet overfor skoleelever fortsatte, digitalt og med nyutviklede undervisningsopplegg. De stadig økende tilbudene innen Dembra (Demokratisk beredskap mot antisemitisme og rasisme) fortsatte i nye former digitalt. Arbeid med tilbygg og utstillinger pågikk for fullt. Og tilbudene overfor allmennheten forløp i stadig større omfang digitalt.

Jeg takker alle ansatte for en formidabel innsats i et krevende år. Og vi håper å kunne åpne alle dører på vidt gap i 2021. Velkommen tilbake!

Guri Hjeltne
Direktør, HL-senteret

Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar på Akerhuskaia i Oslo.

02

Om HL-senteret

HL-senterets forskning fulgte i 2020 stort sett oppsatte planer, men noen aktiviteter måtte nødvendigvis utsettes eller legges om, som bokpresentasjon og seminarer – som måtte gå digitalt.

I 2020 inngikk HL-senteret et samarbeid med Nasjonalt vitenarkiv om å bidra til å utvikle denne nye databasen som skal ruller ut fra 2022, og slik gjøre HL-senteret til et av de første forsknings-

Lansering av boken *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*, om skiftende grenser for antisemittisme og muslimfiendtlighet i dagens Norge. F.v. forskerne Vibeke Moe, Alexa Døving og direktør Guri Hjeltnes.

Forskning

HL-senterets forskning har som mål å øke kunnskapen om Holocaust, andre folkemord og minoriteters livskår i moderne samfunn. Innen dette brede mandatet inngår også forskning på antisemittisme, rasisme og diskriminering og konspirasjonsteorier.

instituttene i Norge som tar i bruk arkivet. Dette vil øke synligheten av senterets forskning overfor andre forskere og forskningsinteresserte. Nasjonalt vitenarkiv skal bidra til å realisere regjeringens mål om at alle norske vitenskapelige artikler finansiert av offentlige midler innen 2024, skal være åpent tilgjengelige.

Jødisk identitet i Norge

NFR-prosjektet «Negotiating Jewish Identity – Jewish Life in 21st Century Norway (2017–2021)» har fullført sine feltarbeid og er nå i den avsluttende skrivefasen. Prosjektet har identifisert flere aspekter ved vilkårene for jødisk liv og jødisk identitet i det norske samfunnet, både utfordringer og mulighetsrom. Høsten 2020 startet arbeidet med å samle resultatene i en antologi på norsk som skal utgis av Universitetsforlaget.

Skiftende grenser for antisemittisme

Prosjektgruppen til NFR-prosjektet «Shifting Boundaries» har i 2020 publisert *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway (2017–2021)*. Boken kom ut på Universitetsforlaget i mars og ble offisielt lansert først i september. Til tross for vanskelighetene knyttet til pandemien har boken (som er tilgjengelig i åpen aksess) fått mye oppmerksomhet. For 2020 viser statistikken 2892 artikkelvisninger, og 351 brukere har lastet ned hele boken (informasjon fra Universitetsforlaget). I tillegg

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide, får omvisning i Holocaustutstillingen av direktør Guri Hjeltnes.

kommer salget av trykte eksemplarer. Over 200 personer så lanseringsseminaret på YouTube.

Bok om økonomisk likvidasjon av jødisk eiendom

Et omfattende og viktig bokprosjekt om den økonomiske likvideringen av jødiske formuer har vært under arbeid ved HL-senteret i en stund. I boken følges et utvalg mennesker og flere jødiske familier som ble rammet av Holocaust i Norge, og setter i tillegg søkelys på utviklingen av lovverket som lå til grunn for den økonomiske likvideringen, samt på instanser og de aktører som gjennomførte inndragningene. Arbeidet med bokprosjektet som bringer mange nye funn om Holocaust i Norge, ble påbegynt i 2019 og utgis høsten 2021.

Bok om de jødiske flyktingene

Et bokprosjekt om de jødiske flyktingene fra Europa til Norge ble påbegynt i 2020. Innsamlingen av arkivmateriale ble gjennomført som planlagt, fram til Riksarkivet stengte ned i mars 2020. Fram mot sommeren ble derfor tiden i stedet brukt på skrivearbeid. Utkast til bokens første to kapitler var ferdig ved utgangen av 2020.

Nordisk fascisme i fortid og nåtid

I 2020 ble arbeidet med å bygge opp NORFAS – et nordisk forskningsnettverk for studier av nordisk

fascisme i fortid og nåtid – startet. Nettverket fikk i 2020 et substansielt bidrag fra Riksbankens Jubileumsfond til å videreføre dette arbeidet. Det har utført et utredningsarbeid for Nordisk ministerråd, organisert av Segerstedtinstitutet i Göteborg. I løpet av et forskningsopphold i København ble HL-senterets faglige samarbeid med danske kollegaer styrket, og det ble initiert flere felles forskningsprosjekter som vil munne ut i felles fagartikler, samt en sesjon på den store Holocaust-konferansen i Sverige høsten 2022.

Syriske flyktingers tolkning av krigen

Våren 2020 ble det UD-finansierte intervjuprosjektet *Politisk og personlig. Syriske flyktingers tolkninger av krigen i Syria* avsluttet. Prosjektet handlet om hvordan syriske flyktinger i Norge selv forklarer bakgrunnen for og utviklingen av krigen i Syria, og hvorvidt de opplevde at egen religiøs eller etnisk tilhørighet fikk betydning for flukten. Både slutt-rapport og YouTube-presentasjon av prosjektet ble ferdigstilt og tilgjengeliggjort. Prosjektet var finansiert av Utenriksdepartementet.

Folkemord, minoritetsvern og massive menneskerettighetsbrudd

I 2020 startet en ny treårig rammeavtale mellom HL-senteret og Utenriksdepartementet. Rammeavtalens tematikk favner et bredt spekter, fra forebygging av folkemord og massive menneskerettighetsbrudd, minoritetsvern og deltakende medborgerskap til forebygging av hatytringer, ekstremisme og antisemittisme. Et viktig mål er å forbedre situasjonen for forfulgte og utsatte minoriteter i konfliktområder.

Prosjektet «Mass atrocity responses» omhandler forebygging av folkemord og massive menneskerettighetsbrudd. Gjennom 2020 har det blitt arbeidet fram en fagfelleurdert dobbeltutgave av tidsskriftet *Global Responsibility to Protect*. Utgaven er planlagt publisert i første halvdel av 2021 med mål om å få fram forskningsbasert kunnskap om hvorfor folkemordet på rohingyaene ikke ble forhindret. Tidsskriftet har et bredt nedslagsfelt og har vært en viktig satsing innenfor det UD-støttede prosjektet.

Som en del av prosjektet inngår også et bredere komparativt perspektiv på forebygging av folkemord og massevold. Senteret er representert

Besøk av utenriksministeren i forbindelse med fornyelsen av samarbeidsavtalen mellom Utenriksdepartementet og HL-senteret.

i en skandinavisk forskergruppe om «responsibility to protect». En serie workshops som skal resultere i konkrete erfaringer og råd, ble dessverre utsatt grunnet Covid-19.

Deltakelse på flere fagkonferanser ble også avlyst av samme grunn, men disse planlegges gjennomført i digitalt format i 2021. I 2020 ble det sammen med samarbeidspartnere sendt inn forslag til paneler på de kommende konferansene til International Studies Association og International Association of Genocide Scholars.

Prosjektet «Inkluderende medborgerskap og minoriteters menneskerettigheter» har i 2020 fokusert på ferdigstilling av kortfilmer, webnarrativer og annet materiell til læringsressursen i samsvar med budsjett og planer. Koronapandemien har medført at vi i større grad enn planlagt har involvert lokale partnere i produksjon av korte dokumentarfilmer samt i utvikling av kunnskapsgrunnlag for workshops/

webinarer og læringsressursen. Slik blir tiltakene egnet til å møte de lokale behovene.

En av senterets forskere har også publisert to viktige verk om folkemord og menneskerettighetsbrudd. En bok under tittelen *Putin's Russia and the Falsification of History: Reassessing Control over the Past and «The Universal Declaration of Human Rights and the Genocide Convention as a Cold War Flashpoint, 1946-1948»*.

Utstilling som formidlingsarena for forskning

2020 så oppstarten av et større dokumentasjonsprosjekt innenfor minoritetsfeltet: HL-senteret skal samle inn erfaringsfortellinger om hverdagsrasisme. HL-senteret mottok finansiell støtte fra Kulturrådet til å samle intervjuer fra ulike deler av landet med mål om å bygge opp et arkiv. Intervjuprosjektet inngår også i arbeidet med åpningsutstilling om hverdagsrasisme i HL-senterets nye tilbygg MINO.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsavdelingens primærvirksomhet er å forvalte HL-senterets samlinger. Samlingene kan grovt sett deles i tre: bibliotek, historisk arkiv og gjenstander. I nær tilknytning til avdelingens rolle som samlingsforvalter, er funksjonen som intern og ekstern kunnskapsbank.

Historiker og arkivansvarlig Jan Alexander Brustad la i 2020 til rette for en digitalisering av Ruth Maiers arkiv, og for at også Robert Savosnicks arkiv ble innlemmet i Norges dokumentarv.

Avdelingens ansatte bidrar også til HL-senterets kunnskapsformidling gjennom artikkel- og bok-prosjekter, foredrag og daglig oppfølging av faglige henvendelser fra allmennheten.

En samling av høy faglig kvalitet

Endring i bemanning og nedstengning bidro til en mindre nedgang i antall nye bøker enn foregående år – ca. 60 titler. Nedstengningen bidro naturlig nok også til en nedgang i antall utlån og fjernlån – fra ca. 400 i 2019 til ca. 250 i 2020. Pandemien tatt i betraktning, er utlånsaktiviteten likevel stabilt god for et bibliotek av senterets størrelse. Dette bekrefter at

biblioteket fortsatt holder høy faglig kvalitet og spesialisering innenfor HL-senterets kjernetemaer.

Ruth Maiers arkiv digitalisert

Covid-situasjonen har begrenset mulighetene for ordning og publisering av uordnet materiale. Avdelingen har likevel mottatt enkelte nye dokument-samlinger og supplerende dokumenter til allerede etablerte arkiv. Hovedfokus på arkivfronten har vært nomineringen av arkivet etter Robert Savosnick til Norges dokumentarv (se eget punkt nedenfor) og publiseringen av Ruth Maiers arkiv på Digitalarkivet.no. Forarbeidet med publiseringen ble gjort i samarbeid med Arkivverket våren 2020. Hele arkivet ble publisert på dagen 100 år etter Ruth Maiers fødsel. Ruth Maiers dagbøker, brev og akvareller er nå tilgjengelig for et nasjonalt og internasjonalt publikum gjennom et enkelt tastetrykk. Helt på tampen av 2020 ble det også utarbeidet en utlånsavtale med Nasjonalbiblioteket, som i mars 2021 skal stille ut Ruth Maiers dagbøker i en utstilling om lyrikeren Gunvor Hofmo. Under arbeidet med utlånsavtalen ble det også gjort en tilstandsvurdering av dagbøkene, i samarbeid med konservatorer fra NB.

Det var planlagt en grundig gjennomgang av gjenstandssamlingen i andre halvdel av 2020, som skulle bidra til en bedre oversikt over samlingens innhold, og vurdere behov for konservering av enkelte gjenstander. Håpet var å vurdere behovet for konservering av enkelte gjenstander. Grunnet

Guri Hjeltnes i samtale med Jan Erik Vold under HL-senterets feiring av Ruth Maiers 100-årsdag i november. Samtidig ble Ruth Maiers arkiv lansert på Digitalarkivet.

Covid-situasjonen, som umuliggjorde den fysiske tilstedeværelsen slikt arbeid krever, ble prosjektet utsatt inntil videre. I løpet av 2020 er samlingen like fullt utvidet med flere nye gjenstander. Det er også formalisert en utlånsavtale vedrørende utlånet av torarullen fra Det Mosaiske Trosamfund (DMT) til HL-senterets permanente utstilling.

Avdelingen har besvart en betydelig mengde diverse faglige henvendelser fra allmennheten. I samarbeid med kommunikasjonsavdelingen er det også igangsatt et planarbeid for oppgradering av HL-senterets kunnskapsbase på nett.

Nettverk og samarbeid

Dokumentasjonsavdelingen har høsten 2020 utarbeidet en aktør- og situasjonsbeskrivelse av HL-senterets arkivsamling til Nettverk for privatarkiv i Oslo, ledet av Oslo byarkiv. Aktør- og situasjonsbeskrivelsen skal brukes videre i nettverkets arbeid med ny bevaringsplan for privatarkiv i Oslo. Planen skal lanseres i 2021.

Nytt tilskudd til Norges dokumentarv

Våren 2020 la dokumentasjonsavdelingen ned mye tid og ressurser i nominasjonen av arkivet etter Robert Savosnick til Norges dokumentarv – den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register, i tett samarbeid med hans datter, Chava Savosnick.

Totalt fikk komiteen for Norges dokumentarv inn 13 nye forslag. Seks av nominasjonene ble innlemmet, deriblant arkivet etter Robert Savosnick. Arkivet dokumenterer skjebnen til et av de norske ofrene for

Holocaust. Det viser også hvordan en av de få norske overlevende fra Auschwitz aktivt brukte sine egne erfaringer i rollen som tidsvitne, og i kampen mot Holocaustfornektelse, rasisme og antisemittisme i krigens ettertid.

To av arkivene i HL-senterets arkivsamling er nå en del Norges dokumentarv – den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register. Arkivet etter Ruth Maier ble innlemmet allerede i 2014. Sammen bidrar de to arkivsamlingene til å skape et mer representativt register, og til å understreke majoritetssamfunnets forpliktelse til å forvalte historien om Holocaust i Norge. Det er ikke lenger tvil om at også forfølgelsen av jødene i Norge under andre verdenskrig må anses som en viktig del av landets nasjonale dokumentarv.

Robert Savosnick (3 år) og storebroren Michael, tatt i 1918.

Undervisning

HL-senteret forsterket i 2020 posisjonen som et nasjonalt ressurscenter for undervisning om Holocaust og minoritetstematikk – takket være pandemien som ga satsing på digitalisering av undervisningsaktivitene

Formidler Lars Bjørndal-Lien i sving. Undervisning med smitteverninstruksjoner juni 2020.

Senterets undervisningsavdeling har gjennomført de digitale og smittevernmessige omstillingene og levert på høyt nivå tross Covid-19.

Da Norge startet gjenåpningen av samfunnet i mai 2020, tok undervisningsavdelingen imot skolebesøk fram til samfunnet som helhet og også HL-senteret på nytt stengte ned i november, med redusert kapasitet på grunn av kravet om avstand og andre smitteverntiltak. Skolene fikk i perioden mulighet til å utsette sine besøk til museet kan åpne og skolebesøk kunne gjennomføres på en forsvarlig måte. I denne perioden ble skolene mer systematisk enn

tidligere tilbudt besøk av undervisningsavdelingen. I tillegg ble det utviklet et tilbud hvor senterets formidlere kunne besøke skoler digitalt. Det ble lagt ned et omfattende arbeid i å utvikle opplegg tilpasset formatet samtidig som det ikke gikk på bekostning av et godt læringsutbytte. Særlig utover høsten tok et økende antall imot dette tilbudet, og det var vellykket også sett fra vår side.

Til tross for lange perioder hvor senteret ikke tok imot fysiske skolebesøk, hadde avdelingen 2372 skoleelever og studenter i 2020. Vi underviste 300 elever ute på skoler og 380 digitalt. Til sammen hadde vi 3782 elever på skoler som avlyste besøk på grunn av Covid-19. Avdelingen jobbet aktivt for å øke antall besøkende ved publisering i sosiale medier, annonser rettet mot lærere og i samarbeid med turoperatører som arrangerer klasseturer for ungdomsskolen og videre- gående skole.

Nye undervisningsopplegg

Utstillingsverkstedet *Fra «urinnvåner» til urfolk - hva har formet samisk-norsk historie fra 1905 til i dag* vedvarte med besøk fra elever i den videregående skolen før senteret måtte stenge grunnet Covid-19. Undervisningstilbudet ble utviklet til bruk i den Den kulturelle skolesekken for skoleåret 2019-20, og den gode mottakelsen vedvarte i 2020. Høsten 2020 ble avdelingen bedt om å presentere opplegget digitalt for Møre og Romsdal fylkeskommune 6. februar 2021.

Elever på omvisning på senteret i forbindelse med et undervisningsopplegg.

Elever i utstillingen «fra Urinnvåner til urfolk».

Da det ble klart at skolene stengte ned, bidro undervisningsavdelingen med digitale opplegg samlet på en egen side for hjemmeundervisning. Videre tok avdelingen fatt på utviklingen av et nytt tilbud, «*Fra propaganda til memes*», et samarbeid med 22. juli-senteret. Opplegget svarte på et behov fra lærere om å kunne se Holocaust i sammenheng med høyreekstremt tankegods i dag. Mens HL-senteret tar for seg hvordan propaganda spiller en rolle for å forstå ideologisk tankegods knyttet til Holocaust, fokuserer 22. juli-senteret i større grad på memes som en måte å spre konspirasjonsteorier på, og dermed også som en måte å forstå terrorangrepene 22. juli 2011 og 10. august 2019 på. Da undervisningsopplegget ble lansert høsten 2020, skapte det umiddelbart stor interesse blant lærere. Tilbudet fortsetter inn i 2021.

Om HL-senterets digitale satsing: Høsten og vinteren 2020 ble fire nye undervisningsopplegg påbegynt. Disse lanseres i januar og i løpet av våren 2021. Formidlerne ved avdelingen og Dembra utviklet et undervisningsopplegg om drapet på Benjamin Hermansen og rasisme i Norge i anledning 20-årsmerkingen, *Rasisme før og nå: 20 år siden drapet på Benjamin Hermansen*. På oppfordring fra Riksteatret utviklet avdelingen et undervisningsforslag til teaterstykket «Eg snakkar om det heile tida», basert på Camara Lundestad Joofs bok *Eg snakkar om det heile tida*. De to førstnevnte oppleggene er en begynnelse på tenkning rundt MINO-relatert undervisning. En egenprodusert kort

introduksjonsfilm om Holocaust i Norge laget til Den internasjonale Holocaustdagen er også tenkt brukt i andre sammenhenger. «Kortportalen» er et heldigitalt opplegg om Holocaust hvor elevene kan velge mellom to ulike aktiviteter; ansvarskort og minnekort.

Lærerkurs

Det første av årets to lærerkurs var digitalt. Temaet var «Folkemord og fagfornyelsen» og fokuserte på selve fagfornyelsen og undervisning om folkemord, politisk ideologi og konspi-rasjonsteorier. Kurset var produsert på forhånd og lå digitalt ute på avdelingens hjemmesider i fjorten dager slik at lærerne kunne høre foredragene når det passet dem. Det andre lærerkurset, *Er det rasistisk?*, tok opp hvordan vi kan tematisere rasisme i skolen. Foruten at temaet er sentralt i seg selv, var det også valgt som en konsekvens av at senterets nye utstilling i 2021 skal omhandle erfaringsbasert hverdagsrasisme.

Samarbeid

Etter terrorangrepet på Al-Noor Islamic Center i Bærum og drapet på Johanne Zhangjia Ihle-Hansen den 10. august 2019 ble HL-senteret i 2020 bedt om å bistå i arbeidet med å skape et kunnskaps- og formidlingssenter i moskeens lokaler. Undervisningsavdelingen bidrar i kurateringsgruppen som lager en utstilling og et formidlingstilbud sammen med 22. juli-senteret og Stiftelsen 10. august.

En viktig kompetanseheving og bevisstgjøring for avdelingen har vært det Kulturrådsfinansierte prosjektet «Museet og fellesskapets grenser», hvor HL-senteret/undervisningsavdelingen har bidratt med delprosjektet «I dialog: å demokratisere et utstillingsrom». Høsten 2020 utarbeidet vi en erfaringsbasert veileder, bestående av en håndbok og filmmateriale, om hvordan senteret utøver tillitsfull og jevnbyrdig medvirkning med berørte personer og grupper i nyproduserte utstillinger.

Ny veileder om hvordan undervise om Holocaust

Avdelingens involvering i IHRA, International Holocaust Remembrance Alliance, har fortsatt i 2020. Som en markering av 26. november, dagen da flest jøder ble deportert fra Norge under andre verdenskrig, lanserte avdelingen, i godt samarbeid med kommunikasjonsavdelingen, en norskoversatt veileder i hvordan lærere og andre pedagoger kan

Statsråd Trine Skei Grande er omkranset av representanter for Alvimhaugen skole og juryen for Benjaminprisen.

undervise om Holocaust. Oversettelsen er finansiert av Kunnskapsdepartementet og vil bli fulgt opp med et lærerkurs i 2021.

Benjaminprisen

Benjaminprisen for 2019 gikk til Alvimhaugen skole i Sarpsborg, og tildelingen fant sted i januar 2020. Skolen, som utmerker seg med aktivt arbeid mot rasisme og diskriminering over tid, fikk særlig skryt for elevinvolveringen, både gjennom elevrådet og det at de eksplisitt tok opp rasisme i elevsamtaler. Videre fikk den honnør for aktiv bruk av nærmiljøet i aktivitetstilbud og vektleggingen av gratis tilbud i den sammenhengen. Prisen ble delt ut 4. februar 2020 av kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande.

Høsten 2020 startet arbeidet for å få inn forslag til skoler for årets pris. Til sammen kom det inn 22 fors-

lag fordelt på tju skoler. Ni av disse kommer fra Østlandet, én fra Sørlandet, seks fra Vestlandet, fire fra Midt-Norge. Av disse sendte 16 skoler inn dokumentasjon. Dessverre kom det ikke inn forslag på skoler fra Nord-Norge til årets tildeling, til tross for promotering rettet særlig mot landsdelen. På jurymøtet i desember ble Glemmen videregående skole i Fredrikstad kåret som årets prisvinner.

Møte mellom tidsvitne og skoleelever

Undervisningsavdelingen markerte Den internasjonale Holocaustdagen den 27. januar 2020 ved å arrangere et møte mellom skoleelever, tidsvitnet Gerd Golombek og to tredjegenasjons jøder. To skoleklasser var invitert til selve arrangementet, som også ble strømmet og tilgjengeliggjort for alle som ønsket å delta. Det ble også utarbeidet et undervisningsopplegg som skoleelever i hele landet kunne gjennomføre.

DEMBRA – Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme

Konspirasjonsteorier, rasismedebatt og et fransk lærerdrap. Koronakrise og nye utfordringer med inkludering for skolene.

Mot utenforskap og rasisme i koronaens tid

HL-senteret har vært prosjektleder for Dembra helt fra starten i 2012. 2020 var året da Dembra ble mer aktuelt for skoler enn noen gang før. Samtidig har skolenes største utfordring vært smittevern. Dette har gjort det utfordrende å holde på den daglige kontakten med Dembra-skolene.

Siden Dembra startet opp i 2012, har 93 skoler deltatt i satsingen, med om lag 2800 lærere som har deltatt på kursene som inngår i løpet. Dembra for lærerutdanningen har samarbeidet med 72 lærerutdannere på 11 lærerutdanningsinstitusjoner siden oppstart i 2017.

HL-senteret fulgte opp 12 Dembra-skoler gjennom 2020. Oppfølgingen innebærer både veiledning av skolens ledelse og prosjektgruppe og reiser til skolene for å holde kurs for hele personalet. Utgangspunktet for skolenes Dembrasatsing er deres egen analyse av utfordringer knyttet til en lang rekke temaer: utenforskap, fordommer, rasisme, antisemittisme, hatprat, ekstremisme.

Omstillingen til digitale plattformer, både for internt samarbeid og for formidling til skolene, preget 2020. Deltakerne får ikke samme utbytte av digitale kurs som når vi møter på skolene eller samler lærerutdannerne. Samtidig har det digitale formatet gitt mulighet for hyppigere møter og flere tilbud om faglig formidling. Blant annet har vi satt sammen et program med

faglig formidling som tilbys hele landet, som støtte til tidligere og nåværende Dembra-skoler, men også som åpent tilbud til interesserte lærere.

Dembra for barneskolen

Fjorårets store satsing for Dembra var utvidelsen til barneskolen. HL-senteret tilsatte en Dembra-veileder med særskilt kompetanse fra barneskolen, og fire skoler ble rekruttert for deltakelse i piloten: Uranienborg og Nyskolen i Oslo, Trara i Fredrikstad og Brandengen i Drammen. I barneskolen oppleves utfordringen særlig knyttet til utenforskap, utestenging og språk. Samtidig er det her grunnen legges for fordommer og stereotyper i eldre alder. Da er det viktig at lærere møter elevene med åpenhet og raushet, nysgjerrighet og kritisk tenkning.

Barneskolene har gitt gode tilbakemeldinger etter samlingene, og de trekker spesielt fram den faglige kompetansehevingen, rom for selvrefleksjon, samarbeid om utviklingsarbeid og utprøving av våre undervisningsopplegg som nyttig. I løpet av året ble det også utviklet en del undervisningsmaterieell til dembra.no spesielt tilpasset barneskolen, et arbeid som fortsetter utover i 2021.

Dembra for lærerutdanningen

Dembra for lærerutdanningen (Dembra LU) startet opp med nye samarbeidsinstitusjoner våren 2020, totalt med hele 52 lærerutdannere involvert. Etter nedstengningen i mars inviterte vi til «Dembra LU

Lansering av Dembra for barneskolen.

coffee-hours» – timelange digitale samlinger med faglig innhold. Dembra-veiledere har også vært invitert med i disse samlingene som har vært svært nyttige både for faglig utvikling og for nettverksbygging.

I september ble det gjennomført et hybrid fagseminar med ca. 20 deltakere til stede i Oslo og strømming av de faglige hovedinnleggene. Temaet var «De nye rasismedebattene». På grunnlag av innleggene og øktene på seminaret ble det utviklet to digitale undervisningsopplegg for lærerutdanningen.

Dembra.no og skriftlig formidling

Dembra.no er blitt et omfattende nettsted med mye nyttig stoff for lærere og skoleledere, lærerutdannere og lærerstudenter. I 2020 hadde nettstedet 15 000

brukere, noe som er en klar økning fra året før. Da skolene stengte og gikk over til hjemmeundervisning, satte Dembra-teamet i gang tilpasning av noen opplegg på dembra.no til digital undervisning. Det ble også utviklet noen nye opplegg, blant annet det svært aktuelle opplegget «Infodemi? Rykter, falske nyheter og konspirasjonsteorier».

I forbindelse med den planlagte oppstarten av Dembra ved Narviksenteret i 2021, fikk HL-senteret midler til oversettelse av dembra.no til nordsamisk. Arbeidet med oversettelsen startet sommeren 2020, med bidrag både fra Narviksenteret og fra ulike samiske institusjoner. Flere oversettere har vært involvert, og ved årsskiftet gjensto for det meste publisering på nettsidene, før lansering av de oversatte nettsidene våren 2021.

I 2020 ga vi ut den tredje utgaven av publikasjonen *Dembra. Faglige perspektiver på demokrati og forebygging av gruppefiendtlighet i skolen*. Dembra har også bidratt med kronikker om temaene «inkludering etter korona», det tverrfaglige temaet «folkehelse og livsmestring» og «rasisme og solidaritet».

Nasjonalt samarbeid med freds- og menneskerettighetsentrene

HL-senteret er prosjektleder for Dembra og har ansvar for gjennomføringen på Østlandet, samt nettbasert gjennomføring. Ulike freds- og menneskerettighetsentre gjennomfører i andre deler av landet: Raftostiftelsen på Vestlandet, ARKIVET freds- og menneskerettighetsenter på Sørlandet, Nansen Fredssenter i Innlandet og Falstadsenteret i Midt-Norge. I 2020 innledet HL-senteret og Narviksenteret et samarbeid om Dembra, som forberedelse til at senteret starter opp med skoler fra høsten 2021.

Samarbeidet mellom sentrene skjer gjennom jevnlig kommunikasjon, møter og to nasjonale workshops i løpet av året. Overgangen til digitale møter som følge av koronasituasjonen, har gitt større nærhet

mellom sentrene. Integrering av de ulike sentrenes Dembra-arbeid er viktig for økt kompetanse og utbredelse.

Dembra framover

2020 bekreftet at utfordringene skolene står overfor, ikke er de samme fra år til år. Koronakrisen skapte selvfølgelig nye utfordringer, og satte også tidligere utfordringer knyttet til utenforskap, rasisme og ekstremisme i et nytt lys. Etter årets slutt har også Dembras kjernebegrep «demokratisk beredskap» fått ny aktualitet etter angrepet på kongressen i USA 6. januar 2021.

Med Kunnskapsløftet 2020 har skolen fått et godt utgangspunkt for å støtte elevenes demokratiske dannelse og motarbeide splittende ideologier. Dembra kan støtte skolene i arbeidet med flere av elementene i de nye læreplanene: de grunnleggende verdiene, de tverrfaglige temaene med særlig fokus på *demokrati og medborgerskap*, elevmedvirkning og lærernes profesjonsfellesskap. Sammen med aktualiteten til temaene Dembra berører, gjør dette at Dembra vil være et viktig og relevant tilbud til skoler og lærerutdanningsinstitusjoner også i tiden framover.

Dembra-veiledere fra hele landet samlet til nasjonal workshop i vakre omgivelser på Nansen Fredssenter på Lillehammer.

Utstillinger, tilbygg og oppgradering

HL-senterets satsing på nye arenaer og god formidling gjennom utstillinger, foregikk i 2020 på bred front: et nytt tilbygg reiste seg, en åpningsutstilling ble utviklet og oppgradering fant sted i Villa Grande.

Storsalen og musikkværelse i Villa Grande

HL-senteret har over flere år hatt et økende antall besøkende til sine allmenne arrangementer og også stor etterspørsel av undervisningsopplegg for grupper. For å møte økt besøk i årene framover og for å kunne tilby tilpasset undervisning og andre tilbud til flere målgrupper og et bredere publikum,

har HL-senteret lenge hatt planer om å oppgradere Villa Grandes storsal og musikkværelse til multifunksjonelle og moderne allrom tilrettelagt for foredrag, konferanser, undervisning og kulturarrangementer i form av film, musikk, kunst og temporære utstillinger. Oppgradering ble påbegynt i 2020 med støtte fra Eckbos Legat, og arbeidet ferdigstilles våren 2021.

Gjennom MINO vil HL-senteret kunne styrke sin formidlingsvirksomhet på minoritetsfeltet i årene framover.

I denne brakken utenfor HL-senteret jobber utstillingsgruppa iherdig med MINO sin åpningsutstilling.

MINO

Det nye tilbygget MINO vil gi plass til temporære utstillinger som tematiserer minoriteters vilkår i fortid og nåtid, og andre samtidstemaer som for eksempel fordommer, konspirasjonsteorier og demokrati. MINO vil også gi rom og skape nye muligheter til undervisning og huser et verksted til utstillingsproduksjon og formidlingsaktiviteter. Gjennom MINO vil HL-senteret kunne styrke sin formidlingsvirksomhet på minoritetsfeltet i årene framover. Byggearbeidet ble satt i gang høsten 2019, og tilbygget åpnes høsten 2021. Prosessene rundt MINO er et omfattende arbeid, fra oppfølging av byggeprosess, innredning av rom, utvikling av utstillinger og aktivitetsprogram. Året 2020 var preget av intens byggearbeid på Villa Grandes tomt. Utover høsten ble fasadearbeidene med flott teglstein ferdigstilt. Årets siste måneder ble det utført omfattende innvendige arbeider. Det ble i 2020 søkt om ekstern finansiering av noen prosjekter knyttet til tilbygget MINO, og HL-senteret mottok støtte fra Sparebankstiftelsen, Bergesenstiftelsen, Kulturdepartementet og Kulturrådet.

Utstillinger

HL-senterets permanente Holocaust-utstilling åpnet i 2006 og er per dags dato fortsatt den eneste utstillingen om Holocaust i Norden. I vanlige år besøker over 40 000 mennesker denne og andre utstillinger på HL-senteret. Fysiske endringer i bygningen vil endre flytmønsteret for besøkende og kreve lokale tilpasninger i HL-senterets permanente utstilling om Holocaust. Det nye tilbygget MINO, vil bli tilgjengelig for publikum direkte fra det fredede Villa Grande gjennom to glassoverganger i to etasjer. I 2020 ble det utredet omfanget og konsekvensene av de to åpningene. Det ble utarbeidet et overordnet konsept for endringene som er planlagt gjennomført før sommeren 2021. Utstillingsbyrået SixSides er samarbeidspartner i prosjektet.

Åpningsutstilling MINO

Utstillingsgruppen ved HL-senteret har arbeidet med åpningsutstillingen i tilbygget MINO siden januar 2019, først ved å hente inspirasjon fra studieturer til museer i inn- og utland, senere med interne samlinger for alle ansatte.

Høyere utdanningsminister, Henrik Asheim, på befaring i MINO i september 2020.

Gjennom første halvdel av 2020 arbeidet gruppen med å konkretisere konseptet «hverdagsrasisme slik det erfares i Norge i dag» som tema for åpningsutstillingen. Gjennom workshops og drøftinger med HL-senterets interne referansegruppe ble det klart at personlige erfaringer knyttet til rasisme skulle bli utstillingens dramaturgiske bærebjelke. **Møter med mennesker** skal være en sentral opplevelse i utstillingen, blant annet gjennom filmer av filmfotograf Kristoffer Archetti. I samtaler med institusjoner som Agenda X og Deichmaske bibliotek Tøyen og Biblio Tøyen, ble det tydelig at engasjementet for, og støtten til, utstillingsprosjektet var stort også utenfor Villa Grandes vegger. Etter flere diskusjoner er det enighet om å utvide fokuset til å **inkludere refleksjoner om rasisme**, i tillegg til **egenopplevde erfaringer med rasisme**. Fortellinger og erfaringer om rasisme bestod som utstillingens grunnstein.

Høsten 2020 ble preget av en lengre kreativ prosess med både idémyldring og utvikling av åpningsutstillingen. Designbyrået SixSides bistår HL-senteret med prosjektledelse. Det overordnede konseptet er

u/synlig: Hverdagsrasisme er synlig for de som opplever den, usynlig for andre. Museet er et rom for synliggjøring. U/synlighet vil dukke opp som element i hverdagsrasismens erfaringsunivers så vel som i forskningsbaserte perspektiver på rasisme. Begrepet hverdagsrasisme viser til de praksiser vi utøver i hverdagen, og sammen med dikotomien synlig og usynlig vil hverdagens gjenkjennelige arenaer fungere som et prisme for framstillinger av rasismens ulike lag i norsk samtid. Gjennomgående for utstillingen er et fokus på hverdagsrasisme og hvordan den arter seg, oppleves og hva den springer ut av.

Utstillingen er forskningsbasert og skal inngå som del av HL-senterets dokumentasjonsarbeid for minoriteters kår i Norge. Prosjektgruppen bygger utstillingsinnhold på både nyere forskning utført av andre og egen innsamlet data. Som del av arbeidet ble det besluttet å intervju om lag 40 personer med minoritetsbakgrunn om deres erfaringer med hverdagsrasisme i Norge. På grunn av koronarestriksjoner ble de fleste intervjuene gjort digitalt.

Foto: HL-senteret

Forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim i samtale med ansatte, fra v Vibeke Moe, Alexa Døving, Guri Hjeltne, Vibeke Kieding Banik og Peder Nustad.

Foto: HL-senteret

Forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim var på besøk i september og ble imponert over konsept og planer til åpningsutstillingen. Styreleder Bente Sandvig bak seniorforsker og prosjektleder Cora Alexa Døving og utstillingsansvarlig Hanne Steien (t.h.).

Kommunikasjon og arrangementer

HL-senteret har strømmet de fleste store arrangementer for allmennheten siden 2015, og mesteparten av innholdet finner publikum gratis på YouTube-kanalen vår.

Nye digitale byks

I 2020 fikk vi virkelig oppleve digital konkurranse, med pandemiens komme. HL-senteret opplevde likevel at følgerskaren vår på YouTube vokste med 70 prosent.

Kommunikasjon

For å innfri senterets mandat om å drive kunnskapsformidling til det allmenne publikum, landet rundt, er digital tilstedeværelse essensielt. Dette har vært en viktig satsing for HL-senteret i hele den foregående strategiperioden (2017-21) og fortsetter inn i den nye.

HL-senteret strømmer derfor de fleste arrangementer på Facebook og YouTube, der de blir liggende tilgjengelig for alle interesserte i ettertid. Dermed kan arrangementene våre bidra til kunnskapsspredning i Norge og verden rundt, noe de gjør i økende grad. I 2020 vokste andelen nye abonnenter på YouTube med 70 prosent. På bare to år har senteret vokst med svimlende hundre prosent i denne viktige kanalen.

På Facebook økte følgerskaren med 12 prosent og på Twitter 43 prosent, men viktigere er det at også engasjementet i begge disse kanalene øker. Det vil si at følgerne våre kommenterer, liker og deler mer enn før. Nettsiden vår fikk også flere besøk i 2020 enn i 2019, hele 70 prosent økte besøkene på www.hlsenteret.no. Interessen for HL-senterets kunnskap og virksomhet er stor også i de tradisjonelle mediene. I 2020 fikk senteret rundt

425 presseoppslag, en liten nedgang fra året før. Nedgangen henger sammen med pandemien.

Hva er HL-senterets publikum interessert i? Ifølge statistikken er både våre fysiske og digitale publikummere mest opptatt av kjernetematikken vår: Holocaust og antisemittisme.

HL-senteret har i 2020 fortsatt å være den faglige referanseinstitusjonen innenfor kjerneområdene i den bredere offentlighet. En lang rekke institusjoner, organisasjoner og myndighetsinstanser søkte seg til HL-senteret for faglig orientering og oppdatering, det være seg ambassader med ulike forespørsler og en rekke interessegrupper og direktorat, departement og forvaltning som regelmessig besøker eller kontakter senteret. Internasjonale besøk var det naturlig nok mindre av enn vanlig i 2020. HL-senteret ble brukt som faglig referanse i svært ulike sammenhenger, blant annet av produksjonsselskapet Fantefilm, som i fjor endelig kunne vise fram spillefilmen «Den største forbrytelsen», basert på Marte Michelets bok med samme navn.

I 2020 ble det ingen Arendalsuke, men det ble produsert en informasjonsfilm om de sju norske freds- og menneskerettighetsentrene, sammen med våre gode partnere i dette nettverket. Kommunikasjonsavdelingen hadde også stor glede av arbeidet sammen med markedsnettverket ved Bygdøymuseene som begynner å bære frukter –

«Gjensyn med andre verdenskrig» - foredragsserie i samarbeid med UiT Norges arktiske universitet, Litteraturhuset februar 2020.

Foto: Haakon Harriss

Statsminister Erna Solberg møter tidsvitnet Gerd Golombek og hennes sønn Rolf Golombek, styreleder i Det Mosaiske Trossamfund, HL-senteret januar 2020.

vi ønsker å samarbeide om å få flere besøkende til den enestående museumshalvøya Bygdøy, og satser på nye aktiviteter i 2021 og i årene framover.

Arrangementer

Senteret gjennomførte omtrent 30 åpne arrangementer i 2020, halvparten så mange som året før: søndagsforedrag, konserter, teater, boklanseringer, fagseminarer og samtaler på HL-senteret på Bygdøy og – etter at pandemien var et faktum – alt på nett. Men året begynte uten sosial distansering. Fredag 24. januar 2020 besøkte statsminister Erna Solberg HL-senteret for å møte representanter for mange

generasjoner norske jøder og rom. Flere tidsvitner var til stede og fortalte om sine minner til en dypt berørt statsminister, fortellinger fra andre verdenskrig og hvordan de flyktet til Sverige.

– Arbeidet mot antisemittisme er viktigere enn noen gang. Det viktigste vi gjør er å ikke glemme folkemordet under andre verdenskrig, sa statsministeren til de trettitalls av den norske rombefolkningen og de jødiske nordmennene som gjestet HL-senteret fredagen før markeringen av Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar.

I 2020 markerte Den internasjonale Holocaustdagen i Norge, som i verden for øvrig, at det var 75 år siden sovjetrussernes frigjøring av Auschwitz-Birkenau. Leirkomplekset sto sentralt i gjennomføringen av nazistenes plan om «den endelige løsning» – tilintetgjøringen av Europas jøder – og dagen ble markert verden over. HL-senteret har hatt ansvaret for den offisielle seremonien på Akershuskaia i Oslo siden 2002. Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen holdt hovedtalen for de 500 som hadde møtt opp i anledning dagen. Under markeringen bidro også ordføreren i Oslo og de ulike offergruppene for Holocaust med taler og appeller. Massimo Dhal snakket for rom, Ervin Kohn for jødene og Kristin Skogen Lund for politiske fanger.

Fredag 31. januar inngikk HL-senteret en ny treårsavtale med Utenriksdepartementet. Utenriksminister Ine Eriksen Søreide kom til HL-senteret for å underskrive avtalen, og for å lære mer om kunnskapen ved senteret møtte hun en rekke ansatte til samtale. – Masseovergrep mot minoriteter skjer dessverre også i dag. Vi må styrke vår innsats for toleranse og motarbeide overgrep og diskriminering som rammer hele folkegrupper. Jeg er glad for at vi her i Norge har et sterkt fagmiljø som kjenner Holocaust og tar denne kunnskapen med seg i arbeidet for å forhindre

overgrep mot minoriteter, understreket Eriksen Søreide.

Uken etter, 4. februar, fant utdelingen av Benjaminprisen 2019 sted. Den gikk til Alvimhaugen barne-skole i Sarpsborg. Tidlig innsats og involvering av alle skolens ansatte, elever, familier og hele nærmiljøet preger skolens imponerende arbeid, ifølge begrunnelsen til juryen for Benjaminprisen. Juryen ledes av HL-senterets direktør Guri Hjeltnes, og en rekke av juryens medlemmer var til stede på Alvimhaugen. Prisen ble delt ut av kunnskapsminister Trine Skei Grande. Rektor Nina Johannessen Tørholen ble rørt til tårer: – Å bli tildelt denne prisen er en stor og viktig anerkjennelse av det arbeidet skolens medarbeidere gjør hver dag. At det systematiske arbeidet vårt med inkludering og fellesskap, fokus på likeverd, respekt for medmennesker og fokus på forebyggende arbeid mot diskriminering, rasisme og radikaliserings blir verdsett og skolen blir tildelt en slik pris, er veldig stort! sa hun.

På den nå historiske dagen 12. mars 2020 ble andre arrangement i foredragsserien «Gjensyn med 2. verdenskrig» gjennomført. Professor Tom Kristiansen holdt foredrag om felttoget 1940, og tidligere forsvarssjef Sverre Diesen kommenterte. Slik sett ble HL-senteret en pioner for årets kommende kulturarrangementer. Med støtte fra Eckbos Legat hadde HL-senteret og UiT Norges arktiske universitet for annen gang invitert til en åpen forelesningsserie for å belyse det som skjedde under andre verdenskrig og hvorfor, med blick på vår egen tid. Høyaktuelle temaer inn i et jubileumsår for frigjøringen i 1945. Etter 12. mars ble de øvrige planlagte foredragene i serien utsatt til 2021

En god del av søndagsforedragene våre ble imidlertid gjennomført, enten med et begrenset antall fysiske publikummere eller som rene digitale arrangementer. Blant annet kan nevnes samtale med Einhart Lorenz, Nina Grünfeld, Irene Levin, Camara Lundestad Joof og Thomas Hegghammer. I november markerte senteret Ruth Maiers 100-årsdag med et foredrag av Jan Alexander S. Brustad, historiker og arkivansvarlig ved HL-senteret. Det ble etterfulgt av en samtale med lyrikeren Jan Erik Vold, som fortalte om sin vei til og med Ruth Maier. Filmskaper Elsa Kvamme fortalte om prosessen med å utvikle et film drama om det skjebnesvangre møtet mellom Gunvor Hofmo og Ruth Maier.

Foto: Haakon Harriss

Den nasjonale markeringen av Den internasjonale Holocaustdagen på Akershuskaia. Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen taler på vegne av regjeringen.

Administrasjon

Pandemien 2020 snudde drastisk om på arbeidshverdagen for alle ved HL-senteret.

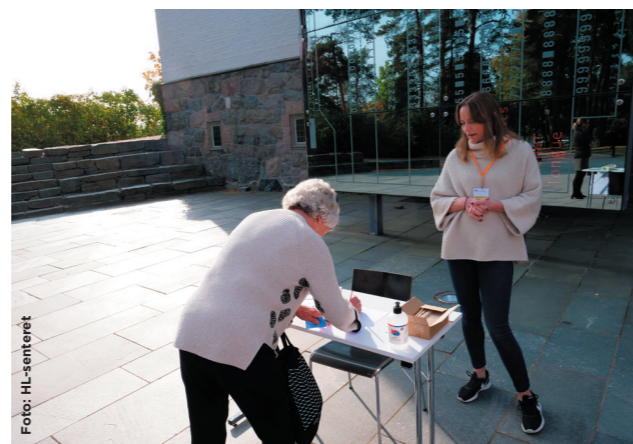
Omstillingene har krevd stor grad av tilrettelegging, oppfølging og implementering av nye systemer og rutiner, både for en trygg arbeidssituasjon på Villa Grande og av ansattes arbeidsmiljø og kommunikasjonsplattformer på hjemmekontor. Dette har vært sentrale oppgaver for administrasjonen fra mars og ut året, og gjort det nødvendig med omprioritering av oppgaver og bemanning i oppfølging av senterets smitteverntiltak.

Selv om pandemien dominerer når vi skal oppsummere 2020, var det stor aktivitet på senteret på vanlig vis gjennom året. HL-senteret var åpent for publikum til sammen ca. 7,5 måned i 2020.

I disse månedene har administrasjonen og resepsjonen tatt imot besøkende, gitt omvisninger i utstilling og i Villa Grande, vært vertskap ved besøk og arrangementer. HL-senterets faglige virksomhet har, som årsrapporten viser, vært høy på tross av pandemien. Administrasjonen har vært aktivt involvert i byggeprosessen og oppgradering av formidlingsrom i Villa Grande. I tillegg har viktige oppgaver vært oppfølging og videreutvikling av økonomi og avdelingens støttefunksjoner for de faglige aktivitetene, blant annet knyttet til rekruttering, søknadsprosesser, prosjektoppfølgning og rapportering.

Smitteverntiltak - en sentral oppgave.

Administrasjonsleder, Nina Lyng-Vagstein ønsker velkommen til åpen dag.

Ellen Stensrud holder koranatrygt uteforedrag for representanter fra UD.

03

Styrets beretning

Styrets beretning
2020

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter er et forsknings-, utdannings- og formidlings-senter som bygger sin aktivitet på to pilarer.

Senterets hovedpilar er å drive forskning og kunnskapsformidling om Holocaust. Aktiviteten skal spesielt knyttes til det norske kapittel i historien om Holocaust. Senteret skal også studere antisemitismens historie og antisemittisme i dag og i tiden fremover, i Norge og i et internasjonalt perspektiv.

Med utgangspunkt i den kunnskap disse studier gir, skal senteret drive forskning knyttet til folkemord og beslektede brudd på menneskerettighetene. Senteret skal også studere menneskelige reaksjoner på slike overgrep hos ofrene og deres etterkommere.

Senterets andre pilar er studier av minoriteter, spesielt religiøse minoriteter og livssynsminoriteter. Aktiviteten skal fokusere på minoritetenes vilkår i

Norge, historisk og i samtiden, samt deres rolle i et flerkulturelt samfunn.

Senterets formidlingsoppgaver skal ivaretas gjennom et tilbud til skoleverket, universiteter og høyskoler og det norske samfunn generelt. Tjenesten, som også skal ha en forebyggende funksjon, skal dekke informasjon og undervisning om Holocaust og massive brudd på menneskerettighetene. Senteret skal formidle kunnskap gjennom opprettelse og drift av et permanent Holocaustmuseum med tilhørende arkiv, bibliotek og audiovisuelle tjenester. Senterets dokumentasjons- og bibliotekstjeneste skal også dekke senterets øvrige forskningsfelt.

(Fra HL-senterets vedtekter, § 2 Formål).

Styrets sammensetning

Styret består av syv medlemmer med personlige varamedlemmer, hvorav to medlemmer oppnevnes etter forslag fra Det Mosaiske Trossamfund Oslo, ett etter forslag fra Det Jødiske Samfunn i Trondheim, ett etter forslag fra Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, fire etter forslag fra Universitetet i Oslo og ett medlem velges av og blant de ansatte.

Styrets sammensetning per 31. desember 2020

Leder: Bente Sandvig, spesialrådgiver ved Human-Etisk Forbund. Vara: Faruk Terzic, imam i Det Islamske Fellesskap Bosnia-Hercegovina. (Oppnevnt av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn).

Nestleder: Harald Korn, Direktør og Styreleder i Oslo Consulting Group. Vara: Alexander Levi, juridisk rådgiver i Equinor. (Oppnevnt av Det Mosaiske Trossamfund Oslo).

Styremedlemmer

Rita Abrahamsen, styreleder i Det Jødiske Samfunn i Trondheim. Vara: Ralph Dan Buchmann, forstander i Det Jødiske Samfunn i Trondheim. (Oppnevnt av Det Jødiske Samfunn i Trondheim).

Wenche Elizabeth Arntzen, høyesterettsdommer. Vara: Anders Ravik Jupskås, nestleder og forsker ved C-REX – Senter for ekstremismeforskning, Universitetet i Oslo. (Oppnevnt av Universitetet i Oslo).

Inger Furseth, professor ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo. Vara: Olav Aaraas, tidl. direktør ved stiftelsen Norsk Folkemuseum. (Oppnevnt av Universitetet i Oslo).

Hans Petter Graver, professor ved Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo. Vara: Hanne Hagtvedt Vik, professor ved Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo. (Oppnevnt av Universitetet i Oslo).

Vibeke Moe, stipendiat og prosjektleder ved HL-senteret. Vara: Elise Christensen, formidler ved HL-senteret. (Valgt av HL-senterets ansatte).

Olav Njølstad, direktør ved Det Norske Nobelinstitutt. Vara: Inga Bostad, professor ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo. (Oppnevnt av Universitetet i Oslo).

Chava Savosnick, tidl. seniorrådgiver ved Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Vara: Islin Rose Abrahamsen, sykepleier i NSB. (Oppnevnt av Det Mosaiske Trossamfund Oslo).

Arbeidsutvalg

Arbeidsutvalget er saksforberedende organ for styret. I 2020 besto utvalget av styrets leder og nestleder, HL-senterets direktør og administrativ leder.

Digitalt styremøte på HL-senteret. Øverst fra venstre: Chava Savosnick, Harald Korn, Rita Abrahamsen, Wenche Elizabeth Arntzen, Bente Sandvig, Vibeke Moe, Inger Furseth, Olav Njølstad og Hanne Hagtvedt Vik.

Økonomi

Styret finner at årsregnskapet gir et korrekt bilde av stiftelsens eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. I samsvar med regnskapslovens §3-3a bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er til stede og at denne forutsetningen er lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet.

Villa Grande, en vakker vårdag i 2020.

Styret kjenner ikke til noen forhold av viktighet for å bedømme selskapet stilling og resultat som ikke framgår av regnskapet og balansen med noter. Det er heller ikke etter regnskapsårets utgang inntrådt forhold som etter styrets syn har betydning ved bedømmelse av regnskapet.

Samlet inntekt i 2020 var 62,9 mill. Stiftelsen har inntektsført 36,3 mill. i statlig driftsstøtte. I tillegg ble det inntektsført 17,7 mill. i oppdrag og tilskudd til

forskning og formidling. Øvrige inntekter beløp seg til 8,9 mill. Stiftelsen mottok støtte fra Utenriksdepartementet, Norges forskningsråd, Utdanningsdirektoratet, Nordisk Råd, NORAD, Utdanningsetaten i Oslo kommune, Universitetet i Oslo, Kulturdepartementet og Kulturrådet samt private bidrag fra Eckbos Legat, Sparebankstiftelsen og Bergesenstiftelsen. Driftskostnadene utgjorde 64,7 mill. De største postene er knyttet til husleie til Statsbygg, drift av den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande, samt lønn og sosiale kostnader ved senteret. Underskuddet på driften ble 1,8 mill.

Stiftelsen hadde i 2020 en positiv avkastning på kapitalen på 6,4 mill. Årsresultatet ble et overskudd 4,6 mill., som disponeres ved overføring til annen formålkapital.

Stiftelsens samlede formålkapital var ved utgangen av året 74,7 mill., hvorav grunnkapitalen utgjorde 40 mill. og tilleggskapital 18,3 mill. Den frie formålkapitalen utgjorde 16,4 mill. Stiftelsens midler ble forvaltet av UNIFOR (Forvaltningsstiftelsen for fond og legater), fordelt med 60 prosent i rentebærende papirer og 40 prosent i aksjefond.

I 2020 hadde stiftelsen et resultat på kr. 4 636 380 som foreslåes disponeres slik:

Disponering	Beløp
Overført til annen formålkapital	4 636 380

Personalforhold, likestilling, mangfold og miljø

Stiftelsen har som mål å være en inkluderende arbeidsplass og har innarbeidet en personalpolitikk som tilstreber mangfold og likestilling.

Stiftelsens styre besto av seks kvinner og tre menn. Stiftelsen har en lønns- og personalpolitikk for sine ansatte som likestiller kvinner og menn. Ved utgangen av året var 23 kvinner og 18 menn ansatt ved senteret, hvorav 24 i faste og 17 i midlertidige stillinger. For de midlertidige stillingene er kjønnsfordelingen 47 % kvinner og 53 % menn. I tillegg har senteret 9 deltidsstillinger i resepsjonen knyttet til bemanning i helger og utvidet åpningstid, hvorav 4 menn og 5 kvinner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2020 var 33,5. Målt i forhold til antall årsverk var sykefraværet 7,1 prosent for året som helhet, herav 2,5 prosent korttidsfravær og 4,6 prosent lengre fravær. Styret anser arbeidsmiljøet i stiftelsen som godt.

Covid-19 har stått sentralt i stiftelsens arbeid med arbeidsmiljø i 2020. Det har vært nedlagt et stort arbeide med etableringen av interne smittevern-tiltak, for å sikre ansatte trygge arbeidsforhold og besøkende trygge rammer for besøk på Villa Grande. Ansatte har fått tilrettelegging av arbeidsmiljø på hjemmekontor med utstyr. Fra mars 2020 har HL-senteret hatt en beredskapsgruppe, med jevnlig møter gjennom hele året, for å vurdere situasjonen for ansatte og behov for tiltak og retningslinjer. Verneombud og representant fra fagforening sitter i beredskapsgruppen.

Senterets kontorlokaler holder god standard. De ansattes arbeidsplasser har de siste årene blitt

betydelig oppgradert i samråd med bedriftshelse-tjenesten. I forbindelse med byggeprosess for tilbygget MINO, har det oppstått forhold som har vært belastende for ansatte, knyttet til støy, luftkvalitet og generelle arbeidsforhold. Tiltak for å sikre godt arbeidsmiljø har vært satt i gang fortløpende med blant annet innkjøp av utstyr, inkl. støyreducerende hodetelefoner og bærbare PCer, og tilrettelegging med alternative arbeidsplasser og hjemmekontor. Både tiltakene knyttet til byggearbeider og covid-19 er utarbeidet i tett dialog med verneombud og ansatte. Bygningen er gjennomgått med tanke på universell utforming og utbedringer gjennomføres gradvis, i samarbeid med Statsbygg. Virksomheten er ikke av en slik art at den medfører forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

Ansattsamling om strategisk plan.

Viktige saker

I 2020 avholdt HL-senterets styre fire styremøter og behandlet 36 saker. Styret har i 2020 arbeidet med ny strategisk plan for HL-senteret for perioden 2021-2024. Det ble i september avholdt en felles workshop for ansatte og styret. Ny strategisk plan ble vedtatt i februar 2021.

Pandemien har satt sitt sterke preg på året 2020. HL-senteret har kunnet opprettholde full virksomhet gjennom hele året, men det har krevd stor omstilling fra alle ansatte. HL-senteret har videreutviklet sitt digitale tilbud og utvidet sine digitale arbeidsplattformer internt så vel som eksternt. På det digitale formidlingstilbudet til allmennheten har det vært stor økning i antall digitalt besøkende. HL-senteret har i perioder vært stengt for publikum, i tråd med regler og retningslinjer for Oslo kommune. I periodene senteret har vært åpent, har det vært med begrensning på antall besøkende både i utstilling, på skole- og gruppebesøk og ved arrangementer.

Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) holder til i den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande i Huk aveny 56 på Bygdøy i Oslo kommune og rommer også utstillinger, bibliotek og kafé. HL-senteret fikk høsten 2018 finansiering fra regjeringen til et nytt tilbygg. Tilbygg MINO vil gi plass til temporære utstillinger som tematiserer minoriteters vilkår i fortid og nåtid og andre samtidstemaer som for eksempel fordommer, konspirasjonsteorier og demokrati. MINO skal også gi rom og skape nye muligheter til undervisning og huser et verksted til utstillingsproduksjon og formidlingsaktiviteter. Byggarbeidene startet høsten 2019 og har pågått gjennom hele 2020. Bygget ferdigstilles våren 2021.

Gjennom hele 2020 har HL-senteret arbeidet med åpningsutstillingen i tilbygg MINO. Utstillingens tema er hverdagsrasisme. Arbeidet med utstillingen er en stor satsing ved senteret og involverer ansatte på tvers av fagavdelinger, samt samarbeid med designbyrået SixSides som rådgiver og prosjektleder. Utstillingen åpner høsten 2021.

Høydepunkter fra forskning, dokumentasjon og formidling i 2020

- Januar 2020 ble det avholdt en stor internasjonal 75-års markering av frigjøringen av Auschwitz-Birkenau. På HL-senteret møtte statsminister Erna Solberg møtte Holocaust-overlevende og representanter for flere generasjoner norske jøder og rom. På den 27. januar ble den nasjonale markeringen av Den internasjonale Holocaustdagen arrangert ved minnesmerke for de deporterte jødene på Akershuskaia. Etter seremonien var det samtale med tre generasjoner jødiske nordmenn i Artilleriloftet på Akershus festning. Publikumsframmetet både på kaia og samlingen etterpå var rekordstort.

- Januar 2020 signerte utenriksminister Ine Eriksen Søreide ny treårig rammeavtale med HL-senteret for perioden 2020-2022. Samarbeidet er en fornyelse og utvidelse av forsknings- og formidlingsprosjekter innen rammeavtale for prosjektet *Minority Protection and Mass Atrocity Prevention*, som har gått i årene 2017-19.

- Høsten 2020 fikk HL-senteret i oppdrag å gjennomføre en tredje holdningsundersøkelse om etniske og religiøse minoriteter. Oppdraget ble gitt av Kulturdepartementet og prosjektperioden strekker seg fra november 2020 til november 2022. HL-senteret har gjennomført de to tidligere holdningsundersøkelsene, som ble levert i 2012 og 2017.

- I 2020 var det oppstart av to prosjekter knyttet til forskningsfeltet Holocaust. Det ene prosjektet vil undersøke hvordan det undervises om Holocaust i norsk skole og er tilknyttet det NFR-finansierte prosjektet *Shifting Boundaries. Definitions, Expressions and Consequences of Antisemitism in Contemporary Norway*. Det andre er et bokprosjekt om de europeiske flyktingene og Norge. I tillegg har senteret et forskningsprosjekt om den økonomiske likvidasjonen av jødene formuer. De tre prosjektene avsluttes i 2021 og 2022.

- På feltet minoritetsforskning ble to nye prosjekter igangsatt. Prosjektene skal bidra med empirisk basert kunnskap om rasismens uttrykksformer, begrunnelser, årsaker og erfaringer med rasisme. I tillegg var det NFR-finansierte *Jødisk liv i dagens Norge* inne i sitt andre år.

- Skoleutviklingstilbudet Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) utvidet i 2020 med tilbud til barneskolen. Nasjonalt har Dembra per høsten 2020 arbeidet med 93 skoler, 2800 lærere og ca. 30 000 elever har gått på Dembra-skoler. I 2020 var det også oppstart av samarbeid med nye lærerutdanningsinstitusjoner. Nye undervisningsopplegg på publisert på *Dembra.no* og arbeidet med oversettelse av *Dembra.no* til nordsamisk startet opp på våren. De oversatte nettsidene lanseres våren 2021.

- Arkivet etter Ruth Maier ble publisert på Digitalarkivet.no og Ruth Maiers dagbøker, brev og akvareller er nå tilgjengelige for alle digitalt. Publiseringen ble lansert på dagen 100 år etter Ruth Maiers fødsel. 100-års dagen for Maier ble markert med et seminar på HL-senteret.

- Høsten 2020 ble Arkivet etter Robert Savosnick innlemmet i Norges dokumentarv. Arkivet består av Savosnicks håndskrevne notater, brev og manusutkast, og gir jødeforfølgelsen plass i norsk minnekultur og bredere offentlighet.

- Doktorgradsavhandlingen *In the Shadow of the SS: Three Norwegian Police Districts 1940-1945* markerte siste utgivelse i prosjektet DIMNO (Demokratiets institusjoner i møte med nazismen), våren 2020. DIMNO startet opp i 2012 og har bidratt med ny kunnskap om motstand og kollaborasjon under okkupasjonen. Prosjektet resulterte i en bokutgivelse, to doktorgradsavhandlinger, to vitenskapelige artikler og to masteroppgaver.

- Våren 2020 ble antologien *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway* utgitt. Arbeidet bygger på det NFR-finansierte prosjektet Shifting Boundaries og søker å etablere ny empirisk, metodologisk og teoretisk innsikt i ulike uttrykk for og effekter av antijødiske holdninger i Norge i dag.

- Innenfor forskningsfeltet sammenliknende studier av folkemord ble boken *Putin's Russia and the Falsification of History: Reasserting Control over the Past* ble utgitt våren 2020 av forlaget Bloomsbury Academic i London.

- Prosjektet *Minority Protection and Mass Atrocity Prevention 2017-19* leverte våren 2020 sluttrapport til Utenriksdepartementet, og publiserte rapport fra intervjuprosjektet *Politisk og personlig. Syriske flyktingers tolkninger av krigen i Syria*.

- Undervisningstilbudet til skoleelever, studenter og lærere ble gjort om til digitale tilbud. Nye undervisningsopplegg ble utviklet og lærerkurs avholdt digitalt. I periodene skolene var åpne var HL-senteret godt besøkt av skoleklasser og senterets formidlere besøkte skoler med undervisningsopplegg.

- Veilederen «Anbefalinger for undervisning om Holocaust» kom på norsk høsten 2020. Oversettelsen er basert på arbeidet med pedagogiske anbefalinger utarbeidet av IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance). HL-senteret deltok aktivt i dette arbeidet, og har i den norske oversettelsen tilpasset veilederen til norske forhold og fagfornyelsen i skoleverket.

- HL-senteret deltok i et Kulturrådsfinansiert prosjekt *Museet og fellesskapets grenser*, med delprosjektet «*I dialog: å demokratisere et utstillingsrom*». Arbeidet resulterte i en erfaringsbasert veileder for utstillingsproduksjon, som er tilgjengelig på HL-senterets nettside.

- HL-senteret sikret i 2020 finansiering til oppgradering av Villa Grandes storsal og musikkværelse til multifunksjonelle og moderne formidlingsrom. Arbeidet startet sommeren 2020 og avsluttes våren 2021.

- HL-senteret har over flere år gjennom en samarbeidsavtale med UiO undervist bachelor- og master studenter ved Institutt for arkeologi, konservering og historie ved UiO og veiledet masterstudenter. Våren 2020 hadde HL-senteret ansvar for et særernne om «Jødernes historie i Norge», for to grupper studenter. Høsten 2020 gjennomførte senteret undervisnings- tilbudet «Norge under hakekorset 1940-1945 - et internasjonalt perspektiv.» Undervisningen ble først og fremst gjennomført digitalt, men også fysisk, så lenge det var mulig.

Oslo, 10.03.2021

Bente Sandvig
Styreleder - sign.

Olav Njølstad
Styremedlem - sign.

Vibeke Moe
Styremedlem - sign.

Eva Lisbeth Savosnick
Styremedlem - sign.

Wenche Elizabeth Arntzen
Styremedlem - sign.

Harald Korn
Styremedlem - sign.

Guri Hjeltnes
Direktør - sign.

Inger Furseth
Styremedlem - sign.

Rita Abrahamsen
Styremedlem - sign.

Hans Petter Graver
Styremedlem - sign.

04

Årsregnskap og balanse

Resultatregnskap

DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2020	2019
Salgsinntekt		251 069	686 806
Annen driftsinntekt	2	62 698 627	57 288 198
Sum driftsinntekter		62 949 696	57 975 005
Varekostnad		45 643	219 147
Lønnskostnad	3, 4	28 750 195	27 398 091
Avskrivning av driftsmidler og immaterielle eiendeler	6	154 266	177 593
Annen driftskostnad	3, 5	35 781 388	34 753 076
Sum driftskostnader		64 731 491	62 547 907
Driftsresultat		-1 781 795	-4 572 902
FINANS- OG INVESTERINGSAKTIVITETER			
Annen renteinntekt	8	2 521 658	875 360
Annen finansinntekt	8	5 117 112	7 972
Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi	8	0	10 631 878
Sum finansinntekter		7 638 769	11 515 210
Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi	8	1 093 094	0
Annen rentekostnad		2 985	1 146
Annen finanskostnad	8	124 514	12 194
Sum finanskostnader		1 220 593	13 340
Resultat av finans- og investeringsaktiviteter		6 418 176	11 501 869
Ordinært resultat før skattekostnad		4 636 380	6 928 967
Ordinært resultat		4 636 380	6 928 967
Årsresultat	10	4 636 380	6 928 967
Overføringer			
Avsatt til annen formålskapital		4 636 380	6 928 967
Sum overføringer		4 636 380	6 928 967

Balanse

EIENDELER	NOTE	2020	2019
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	6	173 289	327 557
Sum varige driftsmidler		173 289	327 557
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler		10 000	10 000
Sum finansielle anleggsmidler		10 000	10 000
Sum anleggsmidler		183 289	337 557
OMLØPSMIDLER			
Lager av varer og annen beholdning		190 000	164 549
Fordringer			
Kundefordringer		1 420 095	761 858
Andre kortsiktige fordringer		5 540 461	5 529 280
Sum fordringer		6 960 556	6 291 138
Investeringer			
Andre markedsbaserte finansielle instrumenter	8	90 259 950	89 846 959
Sum investeringer	11	90 259 950	89 846 959
Bankinnskudd, kontanter o.l.	7	12 688 918	6 361 716
Sum omløpsmidler		110 099 424	102 664 362
Sum eiendeler		110 282 713	103 001 919

Balanse

FORMÅLSKAPITAL OG GJELD	NOTE	2020	2019
FORMÅLSKAPITAL			
Bundet formålskapital			
Grunnkapital		40 000 000	40 000 000
Tilleggskapital		18 250 000	17 400 000
Sum formålskapital med restriksjoner		58 250 000	57 400 000
Annen formålskapital			
Annen formålskapital	10	4 888 716	4 602 336
Fond for prosjekter	10	11 550 000	8 050 000
Sum annen formålskapital		16 438 716	12 652 336
Sum formålskapital	10	74 688 716	70 052 336
GJELD			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		8 670 211	7 009 880
Skyldig offentlige avgifter		1 983 142	1 663 561
Annen kortsiktig gjeld	9	24 940 644	24 276 142
Sum kortsiktig gjeld		35 593 997	32 949 583
Sum gjeld		35 593 997	32 949 583
Sum egenkapital og gjeld		110 282 713	103 001 919

Oslo, 10.03.2021

Bente Sandvig
Styreleder - sign.

Olav Njølstad
Styremedlem - sign.

Vibeke Moe
Styremedlem - sign.

Eva Lisbeth Savosnick
Styremedlem - sign.

Wenche Elizabeth Arntzen
Styremedlem - sign.

Harald Korn
Styremedlem - sign.

Guri Hjeltnes
Direktør - sign.

Inger Furseth
Styremedlem - sign.

Rita Abrahamsen
Styremedlem - sign.

Hans Petter Graver
Styremedlem - sign.

Noter

NOTE 1 - REGNSKAPSPRINSIPPER

Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter er en alminnelig stiftelse regulert av Stiftelsesloven og stiftelsens vedtekter. Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk.

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Offentlig tilskudd

Tilskudd bruttoføres og periodiseres i tråd med gjennomføringen av stiftelsens delmål. Det kan knytte seg tilbakebetalingsforpliktelser til tilskudd.

Finans- og investeringsinntekter

Inntekter fra investeringer; utbytte, avkastning og renter, inntektsføres som finans- og investeringsinntekter når kriteriene for inntektsføring er oppfylt. Endringer i virkelig verdi på verdipapirportefølje fra en periode til den neste, føres som urealisert verdiendring. Dersom verdipapirporteføljen hatt en negativ utvikling, vises dette som negativ inntekt. Verdiendring på investeringer består av:

- Urealisert verdiendring på finansielle instrumenter og andre markedsbaserte investeringer i perioden.
- Tilbakeført urealisert verdiendring på solgte finansielle instrumenter og andre markedsbaserte investeringer i perioden.

Realisert gevinst/tap viser et resultat beregnet ut fra salgssum redusert med kostpris etter FIFO-prinsippet og rapporteres som Annen finansinntekt/kostnad.

Skatt

Stiftelsen har ikke erverv til formål og omfattes av begrensningen i skatteplikt i sktl. § 2-32 (1) og (2). Dersom stiftelsen driver økonomisk virksomhet vil denne være skattepliktig dersom omsetning fra slik økonomisk virksomhet overstiger beløpsgrensen på NOK 140 000 i inntektsåret.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balanse-dagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi, med unntak for finansielle omløpsmidler.

(Note 1 fortsetter side 46).

Noter

NOTE 1 - REGNSKAPSPRINSIPPER, FORTSETTELSE

Finansielle omløpsmidler

Finansielle omløpsmidler vurderes til virkelig verdi i årsregnskapet, jf NRS (F) God regnskapsskikk for ideelle organisasjoner. For å kunne regnskapsføre finansielle investeringer til virkelig verdi, må følgende vilkår være oppfylt:

- Investeringene må enten være notert på børs eller administreres av en profesjonell kapitalforvalter
- Virkelig verdi av investeringene må kunne måles pålitelig

Stiftelsen har inngått avtale med Unifor om forvaltning av stiftelsens kapital.

Fordringer

Fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Pensjon

Stiftelsen har en ytelsesbasert pensjonsordning i Statens Pensjonskasse for sine ansatte. Flerforetaksordningen regnskapsføres som om den var en innskuddsbasert pensjonsordning, jf. NRS 6 pkt 23.

NOTE 2 - DRIFTSINNETEKTER

Annen driftsinntekt	Formål	2020	2019
TILSKUDD			
Offentlig bevilgning og driftsstøtte			
Offentlig bevilgning driftsstøtte	Driftsstøtte	36 309 000	36 130 000
Sum		36 309 000	36 130 000
Tilskudd til forskning og formidling			
Norges Forskningsråd	Forskning	2 602 667	4 010 666
Utenriksdepartementet	Forskning	3 753 714	3 232 868
Norad	Forskning	558 003	204 633
Utdanningsdirektoratet	Formidling	10 707 366	10 010 423
Nordisk Ministerråd	Formidling	104 877	1 125 000
Kulturrådet	Formidling	-	299 056
Sum		17 726 627	18 882 646
TILSKUDD OG ANDRE INNETEKTER			
Tilskudd og andre inntekter		8 663 000	2 275 552
Sum tilskudd og andre inntekter		8 663 000	2 275 552
Sum annen driftsinntekt		62 698 627	57 288 198

Noter

NOTE 3 - LØNNSKOSTNADER OG YTELSER, GODTGJØRELSE TIL DAGLIG LEDER, STYRET OG REVISOR

	2020	2019
Lønnskostnader		
Lønninger	21 559 723	20 045 947
Arbeidsgiveravgift	3 364 789	3 328 103
Pensjonskostnader	3 452 493	3 088 880
Andre ytelser	373 189	935 161
Sum	28 750 195	27 398 091
Stiftelsen hadde gjennomsnittlig 33,5 årsverk i regnskapsåret.		
Ytelser til ledende personer	Daglig leder	Styret
Lønn	1 400 730	230 000
Pensjonskostnader	191 327	0
Annen godtgjørelse	5 751	0
Sum	1 597 808	230 000

Revisor

Godtgjørelse til revisor for revisjon i 2020 utgjør NOK 115 000. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med NOK 19 000.

Det er ikke ytt lån eller sikkerhetsstillelse til fordel for daglig leder eller styremedlemmer. Ingen ansatte har avtale om sluttvederlag, bonus eller liknende.

NOTE 4 - PENSJON

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter har en ytelsesbasert ordning for sine ansatte i Statens Pensjonskasse (SPK). Ordningen tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Alle stiftelsens ansatte er medlemmer av SPK. Årets pensjonskostnad er lik årets innbetalte premie, som for 2020 utgjør NOK 3 452 493. Stiftelsen er kategorisert i en ytelsesbasert flerforetaksordning uten tilordning av fiktivfond og hvor foretakene har felles premiesats. Ordningen regnskapsføres i.h.t. NRS 6 pkt. 23 som en innskuddsbasert pensjonsplan.

Stiftelsen innbetaler premie til en AFP-ordning i SPK. Slik AFP-ordning ansees også som en flerforetaksordning, men regnskapsføres som en innskuddsordning.

Noter

NOTE 5 - HUSLEIE OG KOSTNADER TIL DRIFT AV EIENDOMMEN VILLA GRANDE

HL-senteret leier den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande av Statsbygg iht. leiekontrakt av 02.08.2004. Leien justeres årlig med 80% av økningen i Statistisk Sentralbyrås totale konsumprisindeks. Vederlag for indre vedlikehold justeres med 100% av konsumprisindeksen. Leieforholdet løper fra 15.12.2004 til 31.12.2024. Fremleie, overdragelse eller selskapsmessige endringer krever utleiers skriftlige forhåndssamtykke. Leiekontrakten gjør unntak fra en rekke av bestemmelsene i Husleieloven.

Spesifikasjon av kostnader for driften av eiendommen Villa Grande:	2020	2019
Husleie	12 700 164	12 634 390
Elektrisk strøm (lys og oppvarming)	301 633	493 156
Renhold, renovasjon og annen kostnad lokaler	197 656	62 819
Alarm og vakthold	679 968	259 789
Innvendig vedlikehold	166 608	163 920
Brukeravhengige driftskostnader (serviceavtaler, grøntanlegg mv)	1 398 398	1 419 841
Sum Husleie og kostnader til drift av eiendommen Villa Grande	15 444 427	15 033 915

NOTE 6 - ANLEGGSMIDLER

	Inventar utstyr	Innredning kafé	Utstyr kafé	Utstyr utstilling
Anskaffelseskost pr. 01.01.20	540 751	259 570	771 917	484 008
Anskaffelseskost 31.12.20	540 751	259 570	771 917	484 008
Akkumulerte avskrivninger 31.12.20	448 216	259 570	756 275	484 008
Bokført verdi 31.12.20	92 535	0	15 642	0
Årets ordinære avskrivninger	66 428		33 787	
Økonomisk levetid	5 år	5 år	0-5 år	4 år
	Datautstyr		Flygel	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.20	739 742		240 514	3 036 502
Anskaffelseskost 31.12.20	739 742		240 514	3 036 502
Akkumulerte avskrivninger 31.12.20	682 830		232 314	2 863 213
Bokført verdi 31.12.20	56 912		8 201	173 289
Årets ordinære avskrivninger	39 992		14 059	154 266
Økonomisk levetid	3 år		10 år	

Noter

NOTE 7 - BANKINNSKUDD OG BUNDNE MIDLER

	2020	2019
Bankinnskudd og kontanter	11 475 585	5 324 152
Skattetrekkkonto (bundne midler)	1 213 333	1 037 564
Sum bankinnskudd og bundne midler	12 688 918	6 361 716

NOTE 8 - MARKEDSBASERTE VERDIPAPIRER

	Anskaffelses kost	Balanseført verdi
Aksjefond		
KLP AksjeGlobal mer samfunnsansvar	13 017 853	13 411 627
SPP Emerging Markets Plus – class A	2 497 568	3 263 980
Storebrand Global ESG Plus	8 959 808	13 696 746
Sum	24 475 229	30 372 354
Alternative investeringer, Unifor		
Alternative Investeringer Unifor	36 196	45 903
Sum	36 196	45 903
Pengemarked		
Nordea Kort Obligasjon I	3 178 297	3 148 568
Nordea Kort Obligasjon II	16 337 040	16 276 598
Sum	19 515 338	19 425 165
Rentefond		
KLP ObligasjonGlobal mer samfunnsan	20 652 381	20 117 876
Storebrand Global Kreditt IG B	21 327 791	20 298 650
Sum	41 980 172	40 416 527
Total Sum	86 006 934	90 259 949

Periodens netto urealiserte verdiendring: NOK -1 093 094. Realiserte gevinster og annen finansinntekt NOK 5 109 103. Realiserte tap NOK -107 974. Utdelt avkastning fra rente og pengemarkedsfond (renteinntekter). NOK 2 516 057.

Noter

NOTE 9 - ANNEN KORTSIKTIG GJELD

	2020	2019
Annen kortsiktig gjeld		
Påløpt feriepenger	2 469 554	2 265 077
Skyldig lønn	0	17 280
Påløpt arbeidsgiveravgift av feriepenger	348 207	319 376
Annen påløpt kostnad	1 463 000	2 650 987
Periodisering av tilskudd	20 659 883	19 023 423
Sum annen kortsiktig gjeld	24 940 644	24 276 142

NOTE 10 - FORMÅLSKAPITAL

Fra stiftelsens vedtekter §5: «Stiftelsen har ved opprettelse av en grunnkapital på 40 mill. kroner. Stiftelsens kapital består av grunnkapitalen og eventuell tilleggs kapital. Grunnkapitalens realverdi skal søkes opprettholdt». Grunnkapitalens realverdi er opprettholdt gjennom oppjustering tilsvarende den årlige endring i konsumprisindeksen. Denne oppjusteringen tillegges grunnkapitalen som tilleggs kapital.

	Grunn kapital	Tilleggs kapital	Annen formåls kapital	Fond for prosjekter	Sum formåls kapital
Pr. 31.12.2019	40 000 000	17 400 000	4 602 336	8 050 000	70 052 336
Pr. 01.01.2020	40 000 000	17 400 000	4 602 336	8 050 000	70 052 336
Årets resultat			4 636 380		4 636 380
Avsetning tilleggs kapital		850 000	-850 000		0
Bruk av fond for prosjekter			0	0	0
Avsetning fond for prosjekter			-3 500 000	3 500 000	0
Pr. 31.12.2020	40 000 000	18 250 000	4 888 716	11 550 000	74 688 716

Den løpende driften av stiftelsen dekkes av avkastningen av stiftelsens grunnkapital og tilleggs kapital, gjennom betaling for oppdrag fra private og offentlige oppdragsgivere, offentlige tilskudd og gaver. I ekstraordinære tilfeller kan hele årets avkastning benyttes. Dersom det i ett eller flere år benyttes mindre av avkastningen enn det som fremgår av bestemmelsens ovenfor, kan overskuddet benyttes i senere år. Med overskudd menes her differansen mellom grunnkapitalen justert i forhold til SSBs konsumprisindeks og stiftelsens egenkapital slik den fremkommer i regnskapet for det forutgående år.

Noter

NOTE 11 - FORMUESFORVALTNINGEN

Stiftelsens midler skal, i den grad de ikke deles ut, plasseres slik at sikkerheten ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte og slik at avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta stiftelsens formål. Styret har som målsetning at kapitalen skal investeres aksjer/aksjefond 40% og renter/rentefond 60%. Kapital forvaltet av UNIFOR er pr 31.12.2020 fordelt 43/57 på aksje-/rentefond som anses å være i henhold til styrets instruks. Styret besluttet i 2020 å flytte MNOK 8 ut av forvaltning hos UNIFOR og til plassering i bankkonto. Styret besluttet på slutten av året at hele porteføljen forvaltet av Unifor skulle plasseres i fossilfri fond. Dette ble gjennomført i november 2020. Stiftelsen plasserer øremerkede og periodiserte tilskuddsmidler i Nordea pengemarkedsfonds. Se Note 8, Finansielle omløpsmidler.

Revisors beretning

05

Publikasjoner

Til styret i stiftelsen
Senter for studier av Holocaust og livsnyminotter

UAVHENGIG REVISORS BERETNING FOR 2020

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon
Vi har revidert Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livsnyminotter årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2020, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsoppfølger.

Efter vår mening er det medfølgende årsregnskap egnet i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettsviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2020, og av det resultatet for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapslik i Norge.

Grunnlag for konklusjonen
Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god regnskapslik i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er sakenes revisjonsrisiko tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon
Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i årsrapporten, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å søke øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilgjengelige informasjon inneholder vesentlig feilinformasjon. Deresom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så hensende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet
Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettsviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapslik i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendige for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Pakkevei 37, 0256 Oslo   Revisjonsnr.: 914 100 992   Bankkonto: 9015 11 2378
Tidofon: +47 21 04 00 11   E-post: www.lunde.no   E-post: post@lunde.no

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avsluttet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet
Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å gi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god regnskapslik i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til <https://revisjonsforeningen.no/revisjonsberetninger>.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisjonskontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringslik i Norge.

Konklusjon om utøvelse og forvalting
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisjonskontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at stiftelsen er forvaltet og utøvelser er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtekter for øvrig.

Oslo, den 10. mars 2021
Lunde Revisjonskontor I DA

_____
Bente Høle – sign.
Statsautorisert revisor

S&A-2 av 2

Publikasjoner

Her er en smakebit av publikasjonene som kom fra HL-senteret i 2020.

- «Love your Folk: The Role of Conspiracy Talk in Communicating nationalism» in Hohne, F and Meireis T (eds): *Religion and Neo-Nationalism in Europe*, Berlin: Nomos, Humbolt University.
- «Muslims are...» Contextualizing Survey Answers" i Hoffmann og Moe (red): *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*, Oslo: Universitetsforlaget.
- «A Growing Consensus? A History of Public Debates on Islamophobia in Norway» i Hoffmann og Moe (red): *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*, Oslo: Universitetsforlaget.
- *Politisk og personlig. Syriske flykntingers tolkninger av krigen i Syria*, Rapport Senter for Studier av Holocaust og Livssynsminoriteter.
- Hetland, Øystein: *In the Shadow of the SS: Three Norwegian Police Districts 1940-1945*. PhD Dissertation, University of Oslo, 2020.
- Hetland, Øystein, Karcher, Nicola & Braut Simonsen, Kjetil. «Navigating troubled waters: collaboration and resistance in state institutions in Nazi-occupied Norway.» *Scandinavian Journal of History*, 46,1, 2021, 84-104.

- Andersen, Ingun Steen. «Rom for dialog – demokratisk danning gjennom filosofiske samtaler i klasserommet.» *Dembra-Publikasjon Nr. 3*, edited by Claudia Lenz et al., HL-senteret, 2020, pp. 58-73. dembra.no/no/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/Dembra_artikkelsamling_artikkel-4.pdf.
- Lenz, Claudia, Moldrheim, Solveig and Nustad, Peder. «Innledning.» *Dembra-Publikasjon Nr. 3*, edited by Claudia Lenz et al., HL-senteret, 2020, pp. 8-11. dembra.no/no/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/Dembra_artikkelsamling_innledning.pdf.
- Lenz, Claudia, Moldrheim, Solveig and Nustad, Peder (red.). *Dembra-publikasjon Nr. 3*, HL-senteret, 2020. dembra.no/no/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/Dembra_artikkelsamling_3_2020.pdf.
- Nustad, Peder. «Konspirasjonsteori.» dembra.no, dembra.no/no/utema/andregjoring-fordommer-og-diskriminering/?fane=om-temaet&trekk=8.
- Lenz, Claudia. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. *Bedre Skole* 2020, <https://www.utdanningsnytt.no/ekstremisme-ensomhet-fagartikkel/forebygging-av-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/261081>.
- Døving, Alexa: «Bringing the Enemy Closer to Home: «Conspiracy Talk» and the Norwegian Far Right» i *Patterns of Prejudice*.

- «A Marginal Phenomenon? Historical Research on Antisemitism in Norway, 1814-1945», in: *Antisemitism in the North. History and State of Research*, edited by Jonathan Adams and Cordelia Hess. Berlin: De Gruyter, 2020, 155-171.
- (red.) *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*. Oslo: Universitetsforlaget, 2020 (sammen med Vibeke Moe).
- «Introduction», in *The Shifting Boundaries of Prejudice*, s. 7-25 (sammen med Vibeke Moe).
- «A Fading Consensus: Public Debates on Antisemitism in the Norwegian Public, 1960 vs. 1983», in *The Shifting Boundaries of Prejudice*, s. 26-50.
- «Om å slippe fordommene løs. Et motsvar til Jon A. Lindstrøm», i: *Nordidactica* 2020:4, s. 164-174 (sammen med Claudia Lenz).
- Enstad, Johannes Due & Birgitte Haanshuus. «What is antisemitism?» www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-antisemitism.html.
- Hjeltnes, Guri. «Krigstidens hverdag», i *Byminner* 2/2020.
- Hjeltnes, Guri. «Over til krigen. Sakprosa om 2. verdenskrig 75 år etter frigjøringen», i *Prosa* 4/2020.
- Ihlebæk, Karoline, Figenschou, Tine, & Haanshuus, Birgitte. «What is the relationship between the far right and the media?» www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-the-relationship-between-the-far-right-and-the-media.html.
- Solhjell, Randi, Høy-Petersen, Nina, & Haanshuus, Birgitte. «What is hate crime?» www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-a-hate-crime.html.
- Kalsås, Vidar Fagerheim. & Helakorpi, Jenni (2020). «The curriculum as a controversial issue: Negotiations about the position of Norwegian Romani in education and society.» *Acta Didactica Norden. Special Issue: Controversial societal issues in education and democracy*, vol. 14, no. 2, 2020. DOI: <https://doi.org/10.5617/adno.8378> <<https://doi.org/10.5617/adno.8378>>.

- Moe, Vibeke. «Negotiations of Antisemitism and Islamophobia in Group Conversations among Jews and Muslims» i: *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*, Oslo: Scandinavian University Press (red. Hoffmann & Moe).
- Moe, Vibeke. «How People Explain Antisemitism: Interpretation of Survey Answers» i: *The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway*, Oslo: Scandinavian University Press (red. Hoffmann & Moe).
- Stensrud, Ellen, 2020. «Myanmar and the failure of atrocity prevention. Key points from an international expert workshop.» HL-senteret, rapport.
- Stensrud, Ellen E. og Cecilie Hellestveit, 2020. «Dommen i International Court of Justice – konsekvensene for Rohingyaene.» HL-senteret, policy brief.
- Khan, Abdul Kadir & Ellen E. Stensrud, 2020. «Bangladesh and the Rohingya crisis. The politics of pretending that the refugees will repatriate.» HL-senteret, policy brief.

Media

- Hetland, Øystein «Motvillige, norske gjerningsmenn.» *Dagbladet*, 8. november 2020.
- Hetland, Øystein «Kan Sønsteby ha fått konkret varsel om ein aksjon mot norske jødar månadar i førevegen?» *Dag og Tid*, 27. november 2020.
- Hetland, Øystein (38): «Det er ein sinnsvak kontrast å gå rett frå krigen til å henta i barnehagen.» *Jærbladet.no*, 25.12.2020.
- Hetland, Øystein «De fulgte bare ordre.» *Klassekampen*, 14.10.2020.
- Andersen, Ingun Steen: «Ta ungdom på alvor! Livsmestring i skolen er et mulighetsrom for danning.» *Dagsavisen* 26. oktober 2020. <https://www.dagsavisen.no/debatt/ta-ungdom-pa-alvor-11792341>.
- Hjeltnes, Guri, «Auschwitz-vitnene vitnet – og vekket verden». *Aftenposten* 27. januar 2020.

- Hjeltnes, Guri, «Da freden slapp løs, var det som å løfte av en trykkoker». Aftenposten 7. mai 2020.
- Lenz, Claudia; Andersen, Ingun Steen; Nustad, Peder. «Tilbake til normalen? Ettetanken kan gi mulighet for fornyet innsats i skolen». *Dagsavisen* 27. April 2020, <https://www.dagsavisen.no/debatt/tilbake-til-normalen-1.1706077>.
- Lenz, Claudia; Moldrheim, Solveig. «Jeg stiller meg ved siden av deg». *Dagsavisen* 14. oktober 2020, <https://www.dagsavisen.no/debatt/jeg-stiller-meg-ved-siden-av-deg-1.1786754>.
- Haanshuus P. Birgitte: Artikkel om konspirasjonsteorier og høyre-radikalisme i C-REX-kompendium.
- Haanshuus P. Birgitte: «En paranoid og mørk konspirasjonskultur» Om Hanau-terroristen. Kronikk i Aftenposten, 28. februar 2020.
- Haanshuus P. Birgitte: En rekke intervjuer i radio, tv og presse om konspirasjonsteorier, QAnon, antisemittisme og fascisme.
- Stensrud, Ellen Emilie og Hellestveit, Cecilie, 2020. «En knusende dom for Myanmar,» VG 23. januar, kronikk.

06

Foredrag

Foredrag

Her følger et utvalg av foredrag og taler
HL-senterets ansatte holdt i 2020.

Foredrag av Cora Alexa Døving

- 8. februar: *Ytringsfrihet i minoritetsperspektiv*, Litteraturhuset.

- 25 februar: *Witness of war*, Human filmfestival.

- 24 mars: *Conspiracy theories and extremism*, Universitetet i Oslo

- 26. mars: *Antisemittisme og rasisme*, lærerutdanningen ved MF.

- 17. april: *rasisme – hva sier forskningen*, Bufdir konferanse.

- 11. juni: *Om begreper og perspektiver - til handlingsplanen*, Moderniserings og kulturdepartementet.

- 15. oktober: *Jewish or minorityish?* Uestlecture, Universit of Stockholm.

Foredrag av Øystein Hetland:

- «I seng med fienden.» *Brix brygghus*, Bryne, 13.10.2020.

- «Norsk politi i møte med nazismen.» *Storstova*, Bryne, 14.10.2020.

Foredrag og forelesninger av Terje Emberland:

- For ansatte i Forskning.no.

- På forskningsformidlingsseminar i regi av Norges forskningsråd.

- Akershus seniorakademi.

- Foredrag for AUFs ledelse. Foredrag og forelesninger (utvalg).

- Forelesning for historiestudenter, Universitetet i Roskilde.

- Foredrag om konspirasjonsteorier og valget i USA, HI-senteret Om fascisme og antisemittisme.

- Forelesning om nordisk fascisme, Folkeuniversitetet i København.

- Forelesning om fascismens historie, Universitetet i Roskilde.

- Forelesninger for studenter ved IAKH, UiO.

Foredrag og formidling av Christhard Hoffmann:

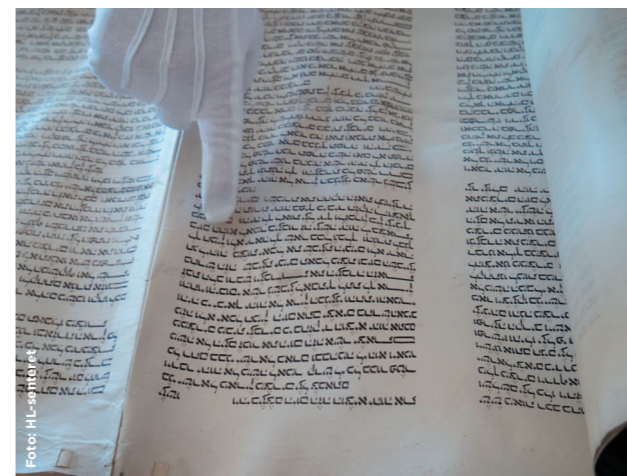
- «Hva er antisemittisme i dag?», Human-Etisk Forbund Bergen, Seniorforum 20. februar 2020.

- «Skiftende grenser: Om antisemittisme og muslimfiendtlighet i dagens Norge», HL-senteret Oslo 13. september 2020.

- «Hva er antisemittisme?», Religions-Oraklene, Universitet i Bergen, november 2020 (Hva er antisemittisme?) (religionsoraklene.no).

- 13. September: «Hva er årsaken til antisemittisme?», boklansering på HL-senteret, Vibeke Moe

- 27. januar: «Hva er venstresidas forhold til antisemittisme?» panelsamtale med Nic. Brandal, Claudia Lenz og Vibeke Moe i forbindelse med Holocaustdagen på Trondheim folkebibliotek.

Michael Gritzmann fra Det Mosaiske Trosamfund undersøker Torarullen som er en del av HL-senterets permanente Holocaustutstilling.

Foredrag av Dembra

- Andersen, Ingun Steen. «Demokratilæring i skolen – fra teori til praksis». Foredrag på FIKS webinar: Demokrati og medborgerskap i skolen, 19. oktober, UiO.

- Andersen, Ingun Steen. «Språkbruk i skolehverdagen: Om ytringsansvar og tolkningsansvar.» Foredrag for lærere ved Ås ungdomsskole, 29. januar.

- Andersen, Ingun Steen og Lenz, Claudia. «Folkehelse og livsmestring – mellom individ og struktur». Digitalt webinar, 30. november.

- Christensen, Elise og Mari Erstad. «Å forebygge gjennom å bygge. Vi – de andre, fordommer og utenforskap». Foredrag for lærere ved Brandengen skole, 5. oktober.

- Lenz, Claudia og Peder Nustad. «Dembra og skolens arbeid med forebygging av radikaliserings». Den nasjonale konferansen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, 15. desember, digitalt foredrag.

- Lenz, Claudia. «Fagfornyelsen, muligheter og utfordringer for skolens forebyggende arbeid. Radikaliserings, ekstremisme og utenforskap - hva kan skolen gjøre?» Utdanningsforbundet 20. oktober.

- Nustad, Peder. «Panikkøyeblikkene i klasserommet. Hvordan håndtere dem?». Tverrfaglig demokratiuke MGLU, 6. januar, OsloMet.

- Nustad, Peder. «Kontroversielle temaer, ytringsfrihet og ekstreme utsagn i etterkant av drapet på Samuel Paty». Webinar. Kirkeparken videregående skole 14. november. Bærum skolene 26. november og 14. desember.

- Nustad, Peder. «Hva er rasisme?». Foredrag for lærere og elever 25. februar. Vear skole, Tønsberg.

07

HL-senterets ansatte

HL-senterets ansatte

Her følger HL-senterets ansatte i 2020.

Ledelse

Guri Hjeltnes, direktør
Nina Lyng-Vagstein, administrativ leder

Forskning

Mona Abdel-Fadil, forsker
Synne Corell, forsker
Marie Ebersson Degnæs, stipendiat
Alexa Døving, forsker I
Terje Emberland, forsker I
Birgitte P. Haanshuus, stipendiat
Øystein Hetland, rådgiver
Christhard Hoffmann, forsker I
Vidar Fagerheim Kalsås, forsker
Øivind Kopperud, forsker
Claudia Lenz, seniorforsker
Vibeke Moe, stipendiat
Sara Blikstad Nyegaard, stipendiat
Ingvill Thorson Plesner, prosjektleder og forsker
Ellen Stensrud, forsker II
Anton Weiss-Wendt, forsker I

Undervisning

Daniel Mohammed Ansari, formidler
Vibeke Kieding Banik, undervisningsleder
Lars Bjørndal-Lien, formidler
Henriette Borchgrevink, formidler
Kristin Borgenheim, formidler/Dembra-veileder

Ingjerd Veiden Brakstad, formidler
Lars Petlund Breiby, formidler
Elise Christensen, undervisningsleder/
formidler/Dembra-veileder
Simon Folgerø, formidler

DEMBRA

Ingun Steen Andersen, rådgiver
Mari Erstad, veileder
Christopher Gambert, seniorrådgiver
Dembra for lærerutdanningen
Ellen Lange, rådgiver
Claudia Lenz, prosjektleder Dembra
for lærerutdanningen
Peder Nustad, prosjektleder
Amit Wulff, prosjektmedarbeider

Bibliotek/Dokumentasjon

Jan Alexander Svoboda Brustad, rådgiver
Ewa Mork, leder bibliotek og dokumentasjon
Troels Rue Timmermann, bibliotekar

Kommunikasjon

Christian Berg, kommunikasjonssjef-
og programansvarlig
Monica Bjermeland, kommunikasjonsrådgiver
Kari Amdam, rådgiver

Administrasjon

Benjamin Geissert, prosjektleder MINO
Carl Emil Vogt, fagadministrativ rådgiver
Hanne Steien, utstillingsdesigner
Jacob Yakoubi, vaktmester, renhold
Maria Rosvoll, rådgiver
Neha Phillips, prosjektassistent
Peder Hellberg, seniorrådgiver
Sidsel Wiborg, rådgiver/frivillig
Therese Melhus Danielsen, økonomiansvarlig

Resepsjon

Alexander Sordal Kjebekk, resepsjonsmedarbeider
Ekim Safak, resepsjonsmedarbeider
Even Skallerud, resepsjonsmedarbeider
Henriette Borchgrevink, resepsjonsmedarbeider
Ibrahim Abdirashid Ousman, resepsjonsmedarbeider
Irene Kildahl, resepsjonsmedarbeider
Kristin Aldrich Zwick, besøksansvarlig
Maria Folland, resepsjonsmedarbeider
Memon Tariq Sindhu, resepsjonsmedarbeider
Miriam Mathisrud, resepsjonsmedarbeider
Stian Klasbu, resepsjonsmedarbeider
Theodor Geelmuyden, resepsjonsmedarbeider
Tilla Solli, resepsjonsmedarbeider

Frivillige, gjesteforskere og studenter

Christopher Harper, forskningsassistent
Eliana Hercz, masterstudent
Joy Davidsen, masterstudent
Sunniva Sneis Vidhammer, masterstudent

Bilde, bakside: Godt oppmøte på den nasjonale markeringen av Holocaustdagen 2020

HL-SENTERET

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

